

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρ-
φωση των προγραμμάτων σπουδών και
συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

Δημήτριος Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος
του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων
και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ
και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

Γεώργιος Πολύζος

Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγ. Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25%
από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Νικόλαος Μπεζαντάκος, *Καθηγητής
του Παν/μίου Αθηνών*

Ευαγγελία Αστουρακάκη, *Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

Μαρία Γαλάνη-Δράκου, *Φιλολόγος*

Βασίλειος Χαραλαμπάκος,
Φιλολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Τσιτσιρίδης, *Αναπληρ.*

Καθηγητής του Παν/μίου Πατρών

Λοίζος Λοίζου, *Σχολ. Σύμβουλος*

Αναστασία Παπάζογλου *Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δημήτριος Καλανδράνης,

Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπυρίδων Καράμπαλης, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Σωτήριος Γκλαβάς, *Μόνιμος*
Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Κωνσταντίνος Ναστούλης,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπ/σης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Η σκεπτόμενη Αθηνά (ανάγλυφο
του 470-450 π.Χ.)

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Νικόλαος Μπεζαντάκος
Ευαγγελία Αστυρακάκη
Μαρία Γαλάνη-Δράκου
Βασιλική Καμπουρέλλη
Βασίλειος Χαραλαμπάκος**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

Ελληνικά Γράμματα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

**Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΕΠΙΜΕΤΡΟ**

I. Παράλληλα κείμενα

Ενότητα 1

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Η ομορφιά και η αρπάγη της ωραίας Ελένης έχουν εμπνεύσει πολλούς καλλιτέχνες και λογοτέχνες, Έλληνες και ξένους. Παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα από την Έλένη του Γιώργου Σεφέρη.

«Δέν μπήκα στό γαλαζόπλωρο
καράβι.
Ποτέ δέν πάτησα τήν άντρειωμένη
Τροία».
Μέ το βαθύ στηθόδεσμο, τόν ήλιο
στά μαλλιά, κι αυτό τό ανάστημα
ΐσκιοι καί χαμόγελα παντού
στούς ώμους στούς μηρούς
στά γόνατα·

ζωντανό δέρμα, καί τὰ μάτια
μέ τὰ μεγάλα βλέφαρα, ἦταν ἐκεῖ,
στήν ὄχθη ἑνός Δέλτα.

Καί στήν Τροία;

Τίποτε στήν Τροία – ἕνα εἶδωλο.

Ἔτσι τό θέλαν οἱ θεοί.

Κι ὁ Πάρης, μ' ἕναν ἴσκιο πλάγιαζε
σά νά ἦταν πλάσμα ἀτόφιο·
κι ἐμεῖς σφαζόμασταν γιά τήν Ἑλένη
δέκα χρόνια.

Γ. Σεφέρης, Ἑλένη

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Γοργίας στο ἔργο του Ἑλένη ἐγκώμιον, ἕνα ρητορικό παίγνιο, απαριθμεί τέσσερις παράγοντες στους οποίους ενδεχομένως οφείλεται ἡ φυγή τῆς Ἑλένης με τον Πάρη: α) τους θεούς και τὴν τύχη, β) τὴ βία, γ) τον πειστικό λόγο και δ) τον ἔρωτα. Και οἱ τέσσερις, κατά

τον Γοργία, είναι ανώτεροι από την ανθρώπινη βούληση, άρα η Ελένη δεν ευθύνεται για την πράξη της.

Ἡ γάρ Τύχης βουλήμασι καί θεῶν βουλευμάσι καί Ἀνάγκης ψηφίσμασιν ἔπραξεν ἅ ἔπραξεν, ἢ βία ἄρπασθεῖσα, ἢ λόγοις πεισθεῖσα, ἢ ἔρωτι ἀλοῦσα. Εἰ μὲν οὖν διά τό πρῶτον, ἄξιός αἰτιᾶσθαι ὁ αἰτιώμενος· θεοῦ γάρ προθυμίαν ἀνθρωπίνην προμηθία ἀδύνατον κωλύειν. [...] Εἰ οὖν τῇ Τύχῃ καί τῷ θεῷ τήν αἰτίαν ἀναθετέον, τήν Ἐλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτέον.

Γοργίας, Ἐλένη ἐγκώμιον 6

Γλωσσικά σχόλια

**Τύχης
βουλήμασι** σύμφωνα με
τις επιθυμίες
της τύχης

**θεῶν
βουλεύμασι** σύμφωνα με τα
σχέδια των θεών

**ἀνάγκης
ψηφίσμασιν** σύμφωνα με τις
αποφάσεις του
πεπρωμένου

**βία ἄρπασθεῖσα
ἔπραξεν ἃ
ἔπραξεν** επειδή αρπά-
χθηκε με τη βία
έκανε ό,τι έκανε

λόγοις πεισθεῖσα επειδή πείστηκε
με τα λόγια

**ἔρωτι ἄλοῦσα
(μτχ. αορ. β´ ρ.
ἀλίσκομαι)** επειδή κυριεύτη-
κε από έρωτα

**ἄξιος αἰτιᾶσθαι
ὁ αἰτιώμενος** αξίζει να κατηγο-
ρεῖται ο ένοχος

θεοῦ γὰρ προθυμίαν ἀνθρωπίνῃ προμηθία	γιατί τη θεϊκή θέληση με την ανθρω- πινή πρόνοια, περίσκεψη
θεῶ τὴν αἰτίαν ἀναθετόν (ρημ. επίθ. ρ. ἀνατίθε- μαι)	πρέπει να από- δοθεί η κατηγο- ρία σε κάποιον θεό
τὴν Ἑλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτόν	πρέπει να απαλ- λαγεί η Ελένη από την κακή φήμη, τη δυσφή- μηση

Ερωτήσεις

1. Ποιες εκδοχές σχετικά με τον μύθο της Ελένης προσφέρουν τα παραπάνω αποσπάσματα;

- 2.** Ποια κοινά στοιχεία συνδέουν τα παραπάνω αποσπάσματα με το κείμενο της Ενότητας;
- 3.** Γνωρίζετε άλλα έργα βασισμένα στον μύθο της ωραίας Ελένης;

Ενότητα 2

Στο παρακάτω απόσπασμα από τον Έπιτάφιο του Δημοσθένη εξάιρονται οι πεσόντες στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.), οι οποίοι πολέμησαν κατά του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας και με την ανδρεία τους κέρδισαν αγέραστη δόξα.

Πρῶτον μὲν ἄντι μικροῦ χρόνου πολὺν καὶ τὸν ἅπαντ' εὐκλειαν ἀγήρω καταλείπουσιν, ἐν ἧ καὶ παῖδες οἱ τούτων ὀνομαστοὶ τραφήσονται καὶ γονεῖς [οἱ τούτων] περίβλεπτοι γηροτροφήσονται,

παραψυχὴν τῷ πένθει τὴν τούτων
εὐκλειαν ἔχοντες. Ἐπειτα νόσων
ἀπαθείς τὰ σώματα καὶ λυπῶν ἄ-
πειροι τὰς ψυχάς, ἅς ἐπὶ τοῖς συμ-
βεβηκόσιν οἱ ζῶντες ἔχουσιν, ἐν
μεγάλῃ τιμῇ καὶ πολλῷ ζήλῳ τῶν
νομιζομένων τυγχάνουσιν. Οὓς γάρ
ἅπασα μὲν ἢ πατρίς θάπτει δημο-
σία, κοινῶν δ' ἐπαίνων μόνοι τυγχά-
νουσιν, ποθοῦσι δ' οὐ μόνοι συγ-
γενεῖς καὶ πολῖται, ἀλλὰ πᾶσαν
ὄσῃν Ἑλλάδα χρή προσειπεῖν, συμ-
πεπένθηκεν δέ καὶ τῆς οἰκουμένης
τό πλεῖστον μέρος, πῶς οὐ χρή
τούτους εὐδαίμονας νομίζεσθαι;

Δημοσθένης, Ἐπιτάφιος 32-34

Γλωσσικά σχόλια

πρῶτον | κατ' αρχάς,
| πρώτα απ' όλα

**ἀντι μικροῦ
χρόνου**

**αντί για τον σύ-
ντομο χρόνο (του
βίου)**

**πολὺν καὶ
τὸν ἅπαντ'
εὐκλειαν ἀγήρω
καταλείπουσιν**

**αφήνουν
στην αιωνιότητα
αγέραστη δόξα**

ἐν ἧ

μέσα στην οποία

τραφήσονται

θα ανατραφούν

περίβλεπτοι

θα γηροκομη-

γηροτροφήσο-

θούν απολαμβά-

νται (οριστ.

νοντας τον γενι-

μέλλ. ρ.

κό θαυμασμό

γηροτροφέομαι,

γηροτροφοῦμαι)

παραψυχὴν

παρηγοριά

τῷ πένθει

στο πένθος

εὐκλειαν

καλή φήμη, δόξα

νόσων ἀπαθείς | απρόσβλητοι
σωματικά από
αρρώστιες

**λυπῶν ἄπειροί
τάς ψυχάς** | αλώβητοι ψυχικά
από λύπες

**ἅς ἐπὶ τοῖς
συμβεβηκόσιν**
(δοτ. πληθ. ουδ.
γέν. μτχ. παρακ.
ρ. συμβαίνω) οἱ
ζῶντες ἔχουσιν

**τῶν
νομιζομένων
τυγχάνουσιν** | απολαμβάνουν
τις καθιερωμένες
τιμές

**πᾶσαν ὅσῃν
Ἑλλάδα χρή**
(απαρ. αορ. β´ ρ.
προσαγορεύω) | ολόκληρη η Ελ-
λάδα πρέπει να
πούμε

<p>συμπεπένθηκεν (οριστ. παρακ. ρ. συμπενθέω, συμπενθῶ) δέ καί τῆς οἴκουμε- νης τὸ πλεῖστον μέρος</p>	<p>στο πένθος γι' αυτοὺς ἔχει συμμετάσχει και το μεγαλύτερο μέρος της οικουμένης</p>
---	--

Ερωτήσεις

- 1.** Σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο, ποιο κέρδος αποκομίζουν οι πεσόντες στο πεδίο της μάχης;
- 2.** Τόσο το παραπάνω απόσπασμα όσο και το κείμενο της Ενότητας ανήκουν σε επιτάφιους λόγους. Ποιες θεματικές και υφολογικές ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στα δύο αποσπάσματα;

Ενότητα 3

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Σωκράτης και ο Ευθύδημος προσπαθούν να προσδιορίσουν ποιος πρέπει να θεωρείται πλούσιος και ποιος φτωχός. Ο Ευθύδημος επισημαίνει ότι πολλοί τύραννοι, αν και διαθέτουν πολλά αγαθά, επιζητούν όλο και περισσότερα για να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Ποίους δέ πένητας καί ποίους πλουσίους καλεῖς; Τούς μὲν, οἶμαι, μή ἴκανα ἔχοντας εἰς ἅ δεῖ τελεῖν πένητας, τοὺς δέ πλείω τῶν ἴκανῶν πλουσίους. Καταμεμάθηκας οὖν ὅτι ἐνίοις μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλά καί περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δέ πάνυ πολλά οὐχ ἴκανά ἐστι; Καί νή Δί', ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὀρθῶς γάρ

με ἀναμιμνήσκεις, οἶδα [γάρ] καί
τυράννους τινάς, οἳ δι' ἔνδειαν
ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι ἀναγκά-
ζονται ἀδικεῖν.

Ξενοφών, Ἀπομνημονεύματα
4.2.37-39

Γλωσσικά σχόλια

οἶμαι οἴομαι	νομίζω, θεωρώ
τούς μὲν... ἴκανα	αυτοὺς που δεν
ἔχοντας εἰς ἅ δεῖ	ἔχουν αρκετά,
τελεῖν πένητας	ὥστε να ικανο-
(ενν. καλῶ)	ποιήσουν
	τις ἀνάγκες τους
	τους ἀποκαλώ
	φτωχοὺς
πλείω	περισσότερα
τῶν ἰκανῶν	ἀπὸ ὅσα ἀρκούν

καταμεμάθηκας | έχεις εξετάσει
(οριστ. παρακ. ρ. | λοιπόν
καταμανθάνω)
οὖν

ὅτι ἔνίοις (αορ. | σε μερικούς, ενώ
επιμερ. αντων. | έχουν πολύ λίγα
ἔνιοι, ἔνιοι, |
ἔνια) μὲν πάνυ
ὀλίγα ἔχουσιν
(δοτ. πληθ. αρσ. |
γέν. μτχ. ενεστ.)

ἀλλὰ καὶ | ἀλλὰ κάνουν και
περιποιοῦνται | αποταμίευση
από αυτά

ἐνίοις δὲ πάνυ | ενώ σε μερικούς
πολλά (ενν. | που έχουν πάρα
ἔχουσιν) | πολλά

νῆ Δι' | μα τον Δία
ἀναμιμνήσκεις | υπενθυμίζεις

δι' ἔνδειαν | από ανάγκη, από
έλλειψη

Ερωτήσεις

- 1.** Πώς θα ήταν δυνατό να οριστούν ο πλούσιος και ο φτωχός με βάση το περιεχόμενο του παράλληλου κειμένου;
- 2.** Σε ποια από τις κατηγορίες ανθρώπων του παραπάνω απόσπασματος εμπίπτει ο Ιέρων, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο της Ενότητας 3. Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

Ενότητα 4

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Βακχυλίδης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον Κανόνα των εννέα μεγάλων λυρικών, ασχολήθηκε με

πολλά είδη της λυρικής ποίησης (έγραψε παιάνες, ύμνους, υπορχήματα, διθυράμβους, επινίκια τραγούδια κ.ά.). Στο παρακάτω απόσπασμα, που ανήκει σε έναν παιάνα, ο ποιητής περιγράφει εικόνες της ανθρώπινης ζωής σε περίοδο ειρήνης.

τίκτει δέ τε θνατοῖσιν εἰ-
ρήνα μεγαλάνορα πλοῦτον
καί μελιγλώσσων ἀοιδᾶν ἄνθεα
δαιδαλέων τὰ ἐπί βωμῶν
θεοῖσιν αἴθεσθαι βοῶν ξανθᾶ φλογί
μηρί' εὐμάλ]λων τε μήλων
γυμνασίων τε νέοις
αὐλῶν τε και κώμων μέλιν.
Ἐν δέ σιδαροδέτοις πόρπαξιν αἴθᾶν
ἀραχνᾶν ἰστοί πέλονται,
ἔγχεα τε λογχωτά ξίφεα
τ' ἀμφάκεα δάμναται εὐρώς.

χαλκεᾶν δ' οὐκ ἔστι σαλπίγγων
κτύπος,
οὔδ' ἐ συλᾶται μελίφρων
ἕπνος ἀπὸ βλεφάρων ἄωιος ὅς
θάλπει κέαρ.
Συμποσίων δ' ἐρατῶν βρίθοντ'
ἀγυιαί,
παιδικοί θ' ὕμνοι φλέγονται.

Βακχυλίδης, Παιᾶν 1 στ. 61-80

Μετάφραση

Για τους θνητούς γεννά η μεγάλη
Ειρήνη πλούτη
και τραγουδιῶν γλυκόφωνους
ανθούς·
πάνω στους πλουμιστούς βωμούς,
στην ξανθή φλόγα
καίονται για τους θεούς, σαν είναι
ειρήνη, μηριά βοδιῶν,
πυκνόμαλλων προβάτων,

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου η δημοκρατική παράταξη μιας πόλης καλούσε σε βοήθεια τους Αθηναίους και η ολιγαρχική τους Λακεδαιμονίους, με αποτέλεσμα να ξεσπούν εμφύλιες διαμάχες. Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφονται οι ακρότητες στις οποίες οδήγησε ο εμφύλιος πόλεμος στην Κέρκυρα.

Πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίνεσθαι, οὐδέν ὅ τι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. Καί γάρ πατήρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.

Θουκυδίδης, Ἱστορία 3.81.5

Γλωσσικά σχόλια

ἡ ἰδέα	η μορφή, το είδος
πᾶσά ἰδέα κατέστη θανάτου	διαπράχθηκαν κάθε είδους φόνοι
φιλεῖ (= εἶωθε)	συνηθίζεται
οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι	όπως συνήθως συμβαίνει σε τέτοιες περιστά- σεις
οὐδέν ὃ τι οὐ ξυνέβη καί ἔτι περαιτέρω	δεν υπάρχει τί- ποτε που να μη συνέβη (στην Κέρκυρα) και ακόμη περισσό- τερα (χειρότερα)

<p>ἀπεσπῶντο (οριστ. παρατ. ρ. ἀποσπάομαι, ἀποσπῶμαι)</p> <p>πρὸς αὐτοῖς</p>	<p>απομακρύνονταν βίαια</p>
<p>περιοικοδομη- θέντες (μτχ. παθ. αορ. α' ρ. περιοι- κοδομέομαι, πε- ριοικοδομούμαι)</p>	<p>κοντά σε αυτά (τα ιερά, τους ναούς)</p> <p>αφού χτίστηκαν</p>

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ο Θουκυδίδης σχολιάζει στο παρακάτω απόσπασμα πώς διαφοροποιείται η συμπεριφορά των ανθρώπων σε περίοδο πολέμου.

Ἐν μὲν γάρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἴ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται

ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ
μὴ ἔς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν
ὁ δὲ πόλεμος ὑφελών τήν εὐπορίαν
τοῦ καθ' ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος
καί πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς
τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ.

Θουκυδίδης, Ἱστορία 3.82.2-3

Γλωσσικά σχόλια

καί ἀγαθοῖς πράγμασιν	και σε περίοδο ευημερίας
ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι	εἶναι πιο ἡρεμοί, ἔχουν ηπιότερες απόψεις
διὰ τὸ μὴ ἔς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν	επειδὴ δεν τους πιέζουν φοβερές ανάγκες

<p>ὕφελών (μτχ. αορ. β' ρ. ὕφαιρέω, ὕφαιρῶ) τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν</p>	<p>επειδὴ αφαιρεῖ τὴν καθημερινή ευπορία (τις ευ- κολίες τῆς καθη- μερινῆς ζωῆς)</p>
<p>τάς ὀργάς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ (γ' εν. ευκτ. ενεστ. ρ. ὁμοιοῶ, ὁμοιῶ)</p>	<p>εξομοιώνει / προσαρμόζει τὴν ψυχικὴ διάθεση τῶν ἀνθρώπων</p>
<p>πρὸς τὰ παρόντα</p>	<p>με τὴν/στην πο- λεμικὴ κατά- σταση που επι- κρατεῖ ἐκείνη τὴ στιγμὴ</p>

Ερωτήσεις

- 1.** Να συγκρίνετε τα αγαθά τῆς εἰρήνης ὅπως παρουσιάζονται τόσο στο πρῶτο παράλληλο κείμενο

όσο και στο κείμενο της Ενότητας. Ποιους τομείς της ζωής προβάλλει ιδιαίτερα το απόσπασμα από τον Βακχυλίδη;

- 2.** Με ποιον τρόπο και για ποιον λόγο μεταβάλλεται η ανθρώπινη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του πολέμου, σύμφωνα με το τρίτο παράλληλο κείμενο;
- 3.** Αντλώντας στοιχεία από το δεύτερο παράλληλο κείμενο, να αναφέρετε σε ποιες ακρότητες οδήγησε ο εμφύλιος σπαραγμός τους Κερκυραίους. Γνωρίζετε από την Ιστορία εμφύλιους πολέμους που έπληξαν την Ελλάδα;

Ενότητα 5

Στο παρακάτω απόσπασμα προβάλλεται η σημασία της ισονομίας και της ισοτιμίας ως βασικών παραμέτρων του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ἡμεῖς δέ καί οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρός πάντες ἀδελφοί φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδέ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι, ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καί μηδενί ἄλλω ὑπέικειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξη καί φρονήσεως. Ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδ' ἡμετέροι καί αὐτοὶ οὗτοι, καί καλῶς φύντες, πολλά δὴ καί καλά ἔργα ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καί ἰδίᾳ καί δημοσίᾳ, οἴομενοι δεῖν ὑπέρ

τῆς ἐλευθερίας καί Ἑλλησιν ὑπέρ
Ἑλλήνων μάχεσθαι καί βαρβάροις
ὑπέρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων.

Πλάτων, Μενέξενος 238e-239b)

Γλωσσικά σχόλια

φύντες (μτχ. αορ. β' ρ. φύομαι)	γεννημένοι
ἢ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν καί μηδενὶ ἄλλῳ ὑπεῖκειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξη καὶ φρονήσεως	ἢ ἐκ φύσεως ισότητά γένους καὶ να υποχω- ρούμε στις μετα- ξύ μας σχέσεις μόνο σε ὅποιον ἐπιδεικνύει ἀρετὴ καὶ φρόνηση
ὄθεν	ἔτσι, ἐπομένως

ἀπεφώνησαν | **επέδειξαν**
(οριστ. αορ. ρ.
αποφαινομαι)

οἰόμενοι | **θεωρώντας**

Ερωτήσεις

- 1.** Σε ποιες αξίες πρέπει να στηρίζεται το δημοκρατικό πολίτευμα, σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο;
- 2.** Ποιος είναι, κατά την άποψη σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και στο κείμενο της Ενότητας;

τήν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν
Ἡετίωνος ὀλέσσας·
τῆ ὅ γε θυμόν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα
κλέα ἀνδρῶν.

Ὅμηρος, Ἰλιάς I 185-189

Μετάφραση

Κι ως τέλος στα καλύβια κι ἄρμενα
των Μυρμιδόνων φτάσαν,
να φραίνεται τον βρήκαν με
ὄμορφη, πολύπλουμη κιθάρα,
γλυκόφωνη, που ο καβαλάρης
της ξεχώριζε ασημένιος -
κούρσος δικό του, του Ηετίωνα σαν
πάτησε το κάστρο.
Με αυτή φαινόταν τώρα κι ἔψελνε
παλικάριές μεγάλες.

(μτφρ. Ν. Καζαντζάκης –
Ι.Θ. Κακριδής)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Πίνδαρος ασχοληθηκε με όλα σχεδόν τα είδη της χορικής λυρικής ποίησης. Το παρακάτω απόσπασμα ανήκει στο προοίμιο του Α΄ Πυθιονίκου (πρόκειται για ποιήματα που συντέθηκαν για να τιμηθούν νικητές των αθλητικών αγώνων που τελούνταν στους Δελφούς). Εδώ υμνείται η δύναμη του Απόλλωνα και της μουσικής.

Χρυσέα φόρμιγξ, Ἄπόλλωνος καὶ
ἰοπλοκάμων
σύνδικον Μοισᾶν κτέανον·
τᾶς ἀκούει
μέν βάσις ἀγλαΐας ἀρχά,
πείθονται δ' αἰδοί σάμασιν
ἀγησιχόρων ὅπταν προοιμίων
ἀμβολας τεύχης ἐλελιζομένα.

Πίνδαρος, Α΄ Πυθιονίκος 1-6

Μετάφραση

Φόρμιγγα χρυσή! Ο Απόλλωνας σε
ορίζει,
Μα κι οι Μούσες, θεές
μενεξεδομαλλούσες.
Ο δικός σου αχός τα βήματα ρυθμίζει
Τα χορευτικά που ανοίγουν
το γιορτάσι·
Οι τραγουδιστές τα σήματά σου
ακούνε,
Όταν προανακρούσματα
των προοιμίων,
Που οδηγούν χορούς, τρεμάμενη
εσύ δίνεις.
(μτφρ. Θ. Σταύρου)

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Αιλια-
νός σχολιάζει τη σημασία που
έδιναν οι Μυτιληναίοι στη διδασκα-
λία της μουσικής.

Ἦνίκα τῆς θαλάττης ἤρξαν Μυτιλη-
ναῖοι, τοῖς ἀφισταμένοις τῶν συμ-
μάχων τιμωρίαν ἐκείνην ἐπήρτη-
σαν, γράμματα μή μανθάνειν
τούς παῖδας αὐτῶν μηδέ μουσικήν
διδάσκεσθαι, πασῶν κολάσεων
ἠγησάμενοι βαρυτάτην εἶναι ταύ-
την, ἐν ἀμουσίᾳ καί ἀμαθίᾳ
καταβιῶναι.

Αἴλιανός, Ποικίλη Ἱστορία 7.15

Γλωσσικά σχόλια

ἦνίκα	ὅταν
ἤρξαν	ἦταν αρχηγοί, εξουσίαζαν
τοῖς ἀφισταμε- νοις (μτχ. ενεστ. ρ. ἀφίσταμαι)	σε αυτούς που επαναστατούσαν

<p>ἐπήρτησαν (οριστ. αορ. ρ. ἐπαρτάω, ἐπαρτῶ)</p>	<p>επέβαλαν</p>
<p>πασῶν κολάσεων</p>	<p>από όλες τις τιμωρίες</p>
<p>ἡγησάμενοι (μτχ. αορ. ρ. ἡγέομαι, ἡγοῦμαι)</p>	<p>επειδή θεώρησαν</p>
<p>καταβιῶναι (απαρ. αορ. β´ ρ. καταβιῶω, καταβιῶ)</p>	<p>να περνάει κα- νείς τη ζωή του</p>

Ερωτήσεις

- 1.** Αντλώντας πληροφορίες από τα παραπάνω παράλληλα κείμενα αλλά και από το κείμενο της Ενότητας, να περιγράψετε ποια φαίνεται ότι ήταν η σημασία της μουσικής και του τραγουδιού

για τους αρχαίους Έλληνες.

- 2.** Με βάση το παράλληλο κείμενο από τον Αιλιανό, να σχολιάσετε τη σκοπιμότητα των ποινών που επέβαλαν οι Μυτιληναίοι και να εκτιμήσετε τις συνέπειες που θα είχαν για τους τιμωρούμενους.
- 3.** Γνωρίζετε από τη μυθολογία ή τη δημοτική μας παράδοση ιστορίες σχετικές με τη δύναμη της μουσικής;

Ενότητα 7

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα προβάλλονται η εφευρετικότητα του Αρχιμήδη και ο ζήλος που επιδείκνυε ο Ίέρων σε κατασκευαστικά έργα.

Ίέρων δέ ο Συρακοσίων βασιλεύς,

ὁ πάντα Ῥωμαίοις φίλος, ἐσπουδάκει μὲν καὶ περὶ ἱερῶν καὶ γυμνασίων κατασκευάς, ἦν δέ καὶ περὶ ναυπηγίας φιλότιμος, πλοῖα σιτηγὰ κατασκευαζόμενος, ὧν ἑνὸς τῆς κατασκευῆς μνησθήσομαι. [...] Ὡς δέ περὶ τὸν καθελκυσμὸν αὐτοῦ τὸν εἰς τὴν θάλασσαν πολλή ζήτησις ἦν, Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικός μόνος αὐτὸ κατήγαγε δι' ὀλίγων σωμάτων. Κατασκευάσας γὰρ ἕλικα τὸ τηλικούτον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατήγαγε. Πρῶτος δ' Ἀρχιμήδης εὔρε τὴν τῆς ἕλικος κατασκευήν.

Ἀθηναῖος, Δειπνοσοφισταὶ 5.40

Γλωσσικά σχόλια

ὁ πάντα		που σε ὅλα τα θέ-
Ῥωμαίοις φίλος		ματα πολιτευό-
		ταν ως φίλος
		των Ῥωμαίων

ἐσπουδάκει (οριστ. υπερσ. ρ. σπουδάζω)	εἶχε επιδιώξει με ζήλο
γυμνασίων	γυμναστηρίων
ἦν φιλότιμος	φιλοδοξούσε
πλοῖα σιτηγὰ	πλοῖα για τη με-
ῶν	ταφορὰ σιτηρῶν
	απὸ αὐτὰ
μνησθήσομαι (οριστ. μέλλ. ρ. μιμνήσκομαι)	θα αναφέρω, θα κάνω μνεία
ὡς δὲ περὶ τὸν	καθὼς για την
καθελκυσμὸν	καθέλκυση του
αὐτοῦ	πλοίου
πολλή ζήτησις	γινόταν πολλή
ἦν	συζήτηση, έρευνα

αὐτὸ κατήγαγε (οριστ. αορ. β´ ρ. κατάγω)	το κατέβασε στη θάλασσα
δι’ ὀλίγων σωμάτων	με τη βοήθεια λίγων ανθρώπων
τὸ τηλικούτον σκάφος	ένα τόσο μεγάλο σκάφος

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ὅπως φάνηκε από το προηγούμενο απόσπασμα, ένα από τα μεγαλύτερα έργα που επιδίωξε να πραγματοποιήσει ο Ιέρων ήταν η κατάσκευή ενός τεράστιου πλοίου. Πέρα από το μέγεθος και την πολυτέλεια των χώρων του, το πλοίο αυτό αποτέλούσε και μια πολεμική μηχανή, αφού διέθετε οκτώ πύργους γεμάτους με πέτρες και βέλη, καθώς και εκτοξευτή λίθων, τον οποίο είχε

σχεδιάσει και κατασκευάσει
ο Αρχιμηδης.

Ἐπι δέ τῶν πύργων ἕκαστον ἀνέ-
βαινον τέτταρες μὲν καθωπλισμένοι
νεανίσκοι, δύο δέ τοξόται. Πᾶν δέ τό
ἐντός τῶν πύργων λίθων καί βελῶν
πλήρες ἦν. Τεῖχος δέ ἐπάλξεις ἔχον
καί καταστρώματα διά νεώς ἐπί
κιλλιβάντων κατεσκεύαστο· ἐφ' οὗ
λιθοβόλος ἐφειστήκει, τριτάλαντον
λίθον ἀφ' αὐτοῦ ἀφιεῖς καί δωδεκά-
πηχυ βέλος. Τοῦτο δέ τό μηχανήμα
κατεσκεύασεν Ἀρχιμήδης. Ἐκάτε-
ρον δέ τῶν βελῶν ἔβαλλεν ἐπί
στάδιον.

Ἀθήναιος, Δειπνοσοφισταί 5.43

Γλωσσικά σχόλια

ἐπι δὲ τῶν πύργων ἕκαστον	πάνω σε καθέναν από τους πύργους
τέτταρες μὲν κα- θωπλισμένοι (μτχ. παρακ. ρ. καθοπλίζομαι) νεανίσκοι	τέσσερις οπλι- σμένοι νεαροί
πᾶν δὲ τὸ ἐντὸς ἐπὶ κιλλιβάντων	όλο το εσωτερικό πάνω σε στηρίγματα
ἐφ' οὗ λιθοβό- λος ἐφειστήκει (οριστ. υπερσ. ρ. ἐφίσταμαι) τρι- τάλαντον λίθον ἀφ' αὐτοῦ ἀ- φιεῖς (μτχ. ενεστ. ρ. ἀφίημι)	πάνω σε αυτό ἦταν τοποθετή- μένος ένας εκτο- ξευτής λίθων ο ο- ποῖος μόνος του ἐρίχνε πέτρα βά- ρους τριῶν ταλά- ντων

δωδεκάπηχου και βέλος μήκους
βέλος δώδεκα πήχεων
ἐκάτερον δὲ τῶν καθένα ἀπὸ
βελῶν τα βέλη
ἔβαλλεν ἐπὶ ἔφτανε σε ἀπό-
στάδιον σταση ενός
σταδίου

Ερωτήσεις

- 1.** Να χαρακτηρίσετε τον Ιέρωνα και τον Αρχιμηδη, αντλώντας στοιχεία ἀπὸ τα παραπάνω παράλληλα κείμενα και το κείμενο της Ενότητας.
- 2.** Ποια ἄλλα επιτεύγματα του Αρχιμήδη γνωρίζετε ἀπὸ τα μαθήματα της Γεωμετρίας και της Φυσικής;

Ενότητα 8

Μετά την ἄλωση της Τροίας, σύμφωνα με την παρακάτω εκδοχή,

οι Έλληνες επέτρεψαν στον Αινεία και σε άλλους Τρώες να φύγουν παίρνοντας μαζί τους ό,τι μπορούσε να κουβαλήσει ο καθένας. Ο Αινείας προτίμησε να πάρει στους ώμους του τον γέρο πατέρα του, σε αντίθεση με τους άλλους που έπαιρναν χρυσάφι ή άλλα πολύτιμα αντικείμενα.

Τῶν δέ Ἑλλήνων ὑποσπόνδους τούτους ἀφέντων, και συγχωρησάντων ἑκάστω λαβεῖν ὅσα δύναιτο τῶν ἰδίων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἄργυρον ἢ χρυσόν ἢ τινα τῆς ἄλλης πολυτελείας ἔλαβον, Αἰνείας δέ τόν πατέρα γεγηρακότα τελέως ἀράμενος ἐπί τούς ὤμους ἐξήνεγκεν. Ἐφ' ᾧ θαυμασθεῖς ὑπο τῶν Ἑλλήνων ἔλαβεν ἐξουσίαν πάλιν ὁ βούλοιο τῶν οἴκοθεν ἐκλέξασθαι. Ἀνελομένου δέ αὐτοῦ τά ἱερά τά πατρῶα,

πολύ μάλλον ἐπαινεθῆναι συνέβη
τὴν ἀρετὴν, καὶ παρὰ πολεμίων
ἐπισημασίας τυγχάνουσιν. Ἐφαί-
νετο γάρ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς μεγίστοις
κινδύνοις πλείστην φροντίδα
πεπιοημένος τῆς τε πρὸς γονεῖς
ὀσιότητος καὶ τῆς πρὸς θεοῦς
εὐσεβείας.

**Διόδωρος Σικελιώτης, Βιβλιοθήκη
7.4.1-4**

Γλωσσικά σχόλια

τῶν δὲ Ἑλλήνων	ὅταν οἱ Ἕλληνες
ὑποσπόνδους	τους ἀφησαν να
τούτους	φύγουν, αφού
ἀφέντων(μτχ.	συνομολόγησαν
αορ. β´ ρ.	συμφωνία,
ἀφίημι)	συνθήκη

συγχωρησάντων ἐκάστω	αφού επέτρεψαν στον καθένα
τινα τῆς ἄλλης πολυτελείας	κάποιο από τα άλλα πολύτιμα αντικείμενα
γεγηρακότα (μτχ. παρακ. ρ. γηράσκω) τελέως	που ήταν σε βαθιά γεράματα
ἀράμενος(μτχ. αορ. ρ. αἴρομαι)	αφού σήκωσε
ἐξήνεγκεν (οριστ. αορ. β´ ρ. ἐκφέρω)	μετέφερε έξω
ἐφ' ᾧ θαυμασθεῖς	επειδή θαυμά- στηκε γι' αυτή την πράξη
ἐκλέξασθαι	να διαλέξει, να επιλέξει

<p>ἀνελομένου (μτχ. αορ. β´ ρ. ἀναιρέομαι, ἀναιροῦμαι) δέ αὐτοῦ</p>	<p>καθώς αὐτός προτίμησε</p>
<p>ἐπισημασίας τυγχάνουσαν τῆς ὀσιότητος</p>	<p>ἡ οποία (αρετή) επιδοκιμάστηκε του σεβασμοῦ</p>

Ερωτήσεις

- 1.** Πώς κέρδισε ο Αινείας τον σεβασμό των αντιπάλων του;
- 2.** Ποια κοινά κίνητρα ανθρώπινης συμπεριφοράς εντοπίζετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 9

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Δημοσθένης υποστηρίζει ότι η δύναμη των νόμων έγκειται στην τήρηση τους από τους ανθρώπους.

Ἡ δέ τῶν νόμων ἰσχὺς τίς ἐστίν;
Ἄρ' ἐάν τις ὑμῶν ἀδικούμενος
ἀνακράγη, προσδραμοῦνται καί
παρέσονται βοηθοῦντες; Οὐ· γράμ-
ματα γάρ γεγραμμέν' ἐστί, καί οὐχί
δύναιντ' ἄν τοῦτο ποιῆσαι. Τίς οὖν
ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστίν; Ὑμεῖς ἐάν
βεβαιῶτ' αὐτούς καί παρέχητε κυ-
ρίου ἀεί τῷ δεομένῳ. Οὐκοῦν
οἱ νόμοι θ' ὑμῖν εἰσὶν ἰσχυροί καί
ὑμεῖς τοῖς νόμοις. Δεῖ τοίνυν τούτοις
βοηθεῖν ὁμοίως ὥσπερ ἂν αὐτῷ τις
ἀδικουμένῳ, καί τά τῶν νόμων
ἀδικήματα κοινά νομίζειν, ἐφ' ὅτου
περ ἂν λαμβάνηται, καί μήτε
λητουργίας μήτ' ἔλεον μήτ' ἄνδρα

μηδένα μήτε τέχνην μηδεμίαν
εὐρησθαι, δι' ὅτου παραβάς τις
τούς νόμους οὐ δώσει δίκην.

Δημοσθένης, Κατὰ Μειδίου
224-225

Γλωσσικά σχόλια

ἀνακράγη (υποτ. αορ. β' ρ. ἀνακράζω)	φωνάξει δυνατά
προσδραμοῦνται (οριστ. μέλλ. ρ. προστρέχω)	θα τρέξουν
ἐὰν βεβαιῶτ' αὐτούς	αν τους ενισχύετε
ἀεὶ τῷ δεομένῳ	σε αυτόν που τους έχει ανάγκη κάθε φορά
οὐκοῦν	λοιπόν, επομένως

**ὥσπερ ἂν αὐτῶ
τις ἀδικουμένῳ**

**ὅπως ακριβῶς
(θα βοηθούσε)
κάποιος τον
εαυτό του, αν
αδικούνταν**

**ἐφ' ὅτου περ ἂν
λαμβάνηται**

**για ὅποιο λόγο
τυχόν συλλαμ-
βάνεται κάποιος**

**ἢ τέχνη
δι' ὅτου**

**το τέχνασμα
εξαιτίας του
οποίου**

**οὐ δώσει (οριστ.
μέλλ. ρ. δίδωμι)
δίκην**

δε θα τιμωρηθεῖ

Ερωτήσεις

- 1.** Από πού πηγάζει και σε τι ἐγκει-
ται η δύναμη των νόμων, σύμφω-
να με το παραπάνω παράλληλο
κείμενο;

2. Οι απόψεις του Σωκράτη, όπως παρουσιάζονται στο κείμενο της Ενότητας, συμφωνούν με τις απόψεις που εκφράζονται στο παραπάνω απόσπασμα του Δημοσθένη;

Ενότητα 10

Ο Πλούταρχος στο έργο του **Βίοι Παράλληλοι** αναφερόμενος στον Θεμιστοκλή τονίζει ότι η εξορία του γνωστού στρατηγού της Αθήνας οφειλόταν στον φόβο που προκάλεσε το κύρος που αυτός είχε αποκτήσει και αναφέρει έναν μηχανισμό κατανόησης του φαινομένου του εξοστρακισμού.

Τόν μὲν οὖν ἐξοστρακισμὸν (ενν. Θεμιστοκλέους) ἐποίησαντο κατ' αὐτοῦ, κολούοντες τό ἀξίωμα καί

τήν ὑπεροχήν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπί πάντων οὓς ὤοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς καί πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους εἶναι. Κόλασις γάρ οὐκ ἦν ὁ ἐξοστρακισμός, ἀλλὰ παραμυθία φθόνου καί κουφισμός, ἡδομένου τῷ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας καί τήν δυσμένειαν εἰς ταύτην τήν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος.

Πλούταρχος, Βίοι Παράλληλοι,
Θεμιστοκλής 22.4-5

Γλωσσικά σχόλια

κολούοντες	αποκόβω, μειώνω, ταπεινώνω
τὸ ἀξίωμα	ἡ υπόληψη
εἰώθεσαν (οριστ. υπερσ. ρ. εἴωθα)	συνήθιζαν, ἦταν συνηθισμένοι (να κάνουν)

τῆ δυνάμει βαρεῖς	υπερβολικά δυνατούς
πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους	ὅτι υπερέβαιναν το μέτρο της δημοκρατικῆς ισότητας, ἦταν αταίριαστοι με την ισότητα που απαι- τεῖ η δημοκρατία
ἢ κόλασις	η ποινή,
ἢ παραμυθία	η τιμωρία
ἢ κουφισμός	η παρηγοριά, η ανακούφιση
τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος	η ανακούφιση, η εκτόνωση που εκτόνωνε την εχθρότητά του σε αυτό το εἶδος της ατίμωσης

Ερωτήσεις

- 1.** Ποια είναι η ερμηνεία του Πλούταρχου για τον εξοστρακισμό; Τι δείχνουν τα αίτια που οδηγούν σε αυτόν για τις σχέσεις μεταξύ των Αθηναίων πολιτών;
- 2.** Ποιος φαίνεται να είναι ο λόγος για τον οποίο εξορίστηκε ο Θεμιστοκλής σύμφωνα με το απόσπασμα από τον Πλούταρχο; Θεωρείτε δίκαιη αυτή την απόφαση των Αθηναίων;

Ενότητα 11

Στο παρακάτω απόσπασμα υποστηρίζεται η άποψη ότι δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική φιλία ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν αντίθετες απόψεις και συμφέροντα.

Φιλίαν γάρ ἀληθινήν καί μή ψευδώνυμον ἀδύνατον χωρίς πίστεως καί βεβαιότητος ὑπάρχειν· ἐν δέ τοῖς φαύλοις, ἀπίστοις καί ἀβεβαίοις οὔσι καί δόγματα πολεμικά κεκτημένοις, οὐκ εἶναι φιλίαν, ἑτέρας δέ τινας ἐπιπλοκάς καί συνδέσεις ἔξωθεν ἀνάγκαις καί δόξαις κατεχομένης γίνεσθαι. Φασί δέ καί τό ἀγαπᾶν καί τό ἀσπάζεσθαι καί τό φιλεῖν μόνων εἶναι σπουδαίων.

Στοβαῖος, Ἀνθολόγιον 2.7.11

Γλωσσικά σχόλια

ψευδώνυμον		με πλαστό ὄνομα
δόγματα		οι οποίοι ἔχουν
πολεμικά		αντίθετες
κεκτημένοις		απόψεις

ἔξωθεν ἀνάγκαις καὶ δόξαις κατεχομένας	οἱ ὁποῖες ἐπι- κρατοῦν ἐξαιτίας ἐξωτερικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπόψεων
τὸ ἀσπάζεσθαι	τὸ νὰ δέχεσαι κάποιον με χαρὰ

Ερωτήσεις

- 1.** Κάτω ἀπὸ ποιες προϋποθέσεις μπορεῖ νὰ υπάρξει ἀληθινὴ φιλία σύμφωνα με τὸ παραπάνω παράλληλο κείμενο;
- 2.** Ἔχουν σχέση τὰ επιχειρήματα που προβάλλει ὁ Φαρνάβαζος στο κείμενο τῆς Ενότητας 11 με ὅσα ἐκτίθενται στο παραπάνω παράλληλο κείμενο;

Ενότητα 12

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Ευριπίδης είναι γνωστός για τη σκληρή κριτική που άσκησε στις κατεστημένες αντιλήψεις της εποχής του. Στην τραγωδία του *Ίων* ο ομώνυμος νεαρός ήρωας, γιος του Απόλλωνα, που ωστόσο αγνοεί την πραγματική καταγωγή του, ασκεί σφοδρή κριτική στις αδυναμίες των θεών, οι οποίοι δίνουν το κακό παράδειγμα στους ανθρώπους. Ο Ίων στο απόσπασμα που παρατίθεται απευθύνεται στον Απόλλωνα, τον Ποσειδώνα και τον Δία.

Σύ καί Ποσειδῶν Ζεὺς θ' ὅς
οὐρανοῦ κρατεῖ,
ναοὺς τίνοντες ἀδικίας κενώσετε.

τάς ἡδονας γάρ τῆς προμηθείας
πάρους
σπεύδοντες ἀδικεῖτ'. Οὐκέτ'
ἀνθρώπους κακούς
λέγειν δίκαιον, εἰ τά τῶν θεῶν καλά
μιμούμεθ', ἄλλα τοὺς διδάσκοντας
τάδε.

Εὐριπίδης, Ἴων στ. 446-451

Μετάφραση

Εσύ (ο Απόλλωνας) και ο Ποσει-
δώνας και ο Δίας που εξουσιάζει
τον ουρανό
θα γίνετε αιτία να μείνουν άδειοι
οι ναοί πληρώνοντας την αδικία
σας.

Γιατί κάνετε αδικία που προτιμάτε
τις απολαύσεις από τη σύνεση.
Δεν είναι πια σωστό να κατηγορεί
κανείς τους ανθρώπους,

ΗΡΑΚΛΗΣ: Ἄλλά θέλεις, ὦ Ζεῦ,
τουτονί τόν φαρμακέα
προκατακλίνεσθαί μου;

ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ: Νή Δία· καί γάρ
ἀμείνων εἰμί.

ΗΡΑΚΛΗΣ: Κατά τί, ὦ ἐμβρόντητε;
Ἦ ὅτι σε ὁ Ζεὺς ἐκεραύνωσεν
ἄ μή θέμις ποιοῦντα, νῦν δέ κατ'
ἔλεον αὖθις ἀθανασίας
μετείληφας;

ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ: Ἐπιλέλησαι γάρ καί
σύ, ὦ Ἡράκλεις, ἐν τῇ Οἴτῃ
καταφλεγείς, ὅτι μοι ὄνειδίζεις
τό πῦρ;

ΗΡΑΚΛΗΣ: Οὐκουν ἴσα καί ὅμοια
βεβίωται ἡμῖν, ὅς Διός μέν υἱός
εἰμι, τοσαῦτα δέ πεπόνθηκα ἐκκα-
θαίρων τόν βίον, θηρία καταγω-
νιζόμενος καί ἀνθρώπους ὑβρι-
στας τιμωρούμενος· σύ δέ ῥιζο-
τόμος εἶ καί ἀγύρτης, ἐν ἀθλίοις
δέ ἴσως ἀνθρώποις χρήσιμος

ἐπιθέσει τῶν φαρμάκων, ἀνδρῶ-
δες δέ οὐδέν ἐπιδεδειγμένος.

Λουκιανός, Θεῶν διάλογοι 15.1

Γλωσσικά σχόλια

ἀλλότρια	ξένα
τὸν φαρμακέα	τον φαρμακοτρίφτη
προκατακλί- νεσθαί μου	να κάτσει πριν από μένα σε καλύτερη θέση
ἔμβρόντητε	ῶ κεραυνόπληκτε, ηλίθιε
ἄ μή θέμις ποιοῦντα	επειδὴ ἔκανες πρά- γματα που δεν ἔπρε- πε (ο Ηρακλῆς θερά- πτευε τους ανθρω- πους και δεν τους ἄφηνε να πεθάνουν)

κατ' ἔλεον	από οίκτο
ἐπιλέλησαι (οριστ. παρακ. ρ. ἐπιλανθάνομαι)	έχει διαφύγει της μνήμης σου, έχεις ξεχάσει
ὄνειδίζεις	κοροϊδεύεις
οὔκουν	όχι βέβαια
πεπόννηκα (οριστ. παρακ. ρ. πονέω, πονῶ)	έχω κοπιάσει
ἐκκαθαίρων τόν βίον	καθαρίζοντας τον κόσμο
ρίζοτόμος	αυτός που κόβει ρίζες (για ιατρική χρήση η για μαγικούς σκοπούς)
ἐπιθέσει (δοτ.)	με την τοποθέ- τηση, εξαιτίας της εφαρμογής

Ερωτήσεις

- 1.** Ποιες αδυναμίες των θεών επισημαίνονται στο πρώτο παράλληλο κείμενο και ποιες συνέπειες έχουν αυτές για τους ίδιους και τους θνητούς;
- 2.** Στο κείμενο της Ενότητας συζητούν οι θεοί. Στο πρώτο από τα παράλληλα κείμενα παρουσιάζεται η άποψη ενός θνητού, ο οποίος τελικά αποδεικνύεται ότι είναι γιος του Απόλλωνα. Πώς φαντάζεστε εσείς τους θεούς σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από τα δύο αυτά κείμενα;
- 3.** Για ποιον λόγο μαλώνει ο Ηρακλής με τον Ασκληπιό στο δεύτερο παράλληλο κείμενο και ποιους χαρακτηρισμούς απευθύνει ο ένας στον άλλον;

- 4.** Ποια κοινά θεματικά και υφολογικά στοιχεία παρατηρείτε στο δεύτερο παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;
- 5.** Αξιοποιώντας τις γνώσεις σας από τα ομηρικά έπη να εξηγήσετε σύντομα τον όρο «ανθρωπομορφισμός των θεών».

II. Το λεξιλόγιο των κειμένων

A

ὁ/ἡ ἀγήρατος, τό ἀγήρατον	αγέραστος
ἀγών (ὁ) ἀδεώς	ο αγώνας, η δίκη χωρίς φόβο
ὁ/ἡ ἄδοξος, τό ἄδοξον	ο αφανής, ο άσημος
ἄδω	τραγουδῶ
Ἀθήνησι	στην Αθήνα
αἰρέω, αἰρῶ	κυριεύω, συλλαμβάνω
αἶρομαι	παίρνω στους ώμους μου
αἶρω	σηκώνω
ὁ αἰσχρός, ἡ αἰσχρά, τό αἰσχρόν	άσχημος, ντροπιαστικός

ἄκων, ἄκουσα, ἄκον	χωρίς τη θέληση (κάποιου)
ἀλίσκομαι	κυριεύομαι, συλλαμβάνομαι, καταδικάζομαι
ὁ ἀλλότριος, ἡ ἀλλοτρία, τό ἀλλότριον	ξένος
ἄλλως τε καί	και μάλιστα, και ιδιαίτερα
ἅμα	συγχρόνως
ἀναμένω	περιμένω
ἀνατρέπομαι	καταλύομαι
ἀνιάω, ἀνιῶ	ενοχλώ, στενοχωρώ
ἀξιόω, ἀξιῶ	έχω την αξίωση, ζητώ, απαιτώ, θεωρώ σωστό / πρέπον

ἅπαξ	μία φορά
ὁ ἅπας, ἡ ἅπασα, τό ἅπαν	ὅλος ανεξαιρέτως
ἀποβλέπω	παρατηρῶ, λαμβάνω υπόψη
ἀποδιδράσκω	δραπετεύω
ἀποδίδωμι	επιστρέφω, δίνω πίσω
ἀπόλλυμαι	χάνομαι, σκοτώνομαι
ἀποστερέω, ἀποστερῶ	στερῶ, αφαιρῶ
ἀποτρίβομαι	απαλλάσσομαι
ἀποφαίνομαι	φανερώνω
ἀπταίστως	χωρίς δυσκολία
ἄπωθεν	από μακριά
ἄρα (ερωτ.)	άραγε

ἀρμόττει (απρόσ. ρ.)	ταιριάζει
ἀσφαλῶς	με ασφάλεια
ἀτιμάζω	στερώ την τιμή
ἀτυχέω, ἀτυχῶ	αποτυγχάνω, ατυχῶ
ὁ/ἡ αὐτόματος, τό αὐτόματον	φυσικός
ἡ αὐτουργία	ο μόχθος
ἄχθομαι	δυσανασχετώ, στενοχωριέμαι

B

βιάζομαι	εξαναγκάζομαι
βούλομαι	θέλω

Γ

γε	βέβαια, τουλάχιστον
----	------------------------

γεωργέω, γεωργῶ	καλλιεργῶ τη γη, ασχολούμαι με τη γεωργία
γιγνώσκω	γνωρίζω, έχω τη γνώμη, αποφασίζω
γοῦν	λοιπόν, πράγματι

Δ

δαιμόνιον (τό)	ο θεός
δαπάνημα (τό)	το έξοδο, η δαπάνη
ὁ δεινός, ἡ δεινή, τό δεινόν	φοβερός
δέομαι	παρακαλώ, ζητώ
δεσμωτήριον (τό)	η φυλακή
δημοκρατέομαι, δημοκρατοῦμαι	έχω δημοκρατικό καθεστώς

δημοσία	στη δημόσια ζωή, δημόσια
διαβάλλω	συκοφαντώ, κατηγορώ
διάκειμαι ούτω πρός τινά	τηρώ τέτοια στάση απέναντι σε κάποιον
διανοέομαι, διανοοῦμαι	σκέφτομαι
διαφθείρομαι	καταστρέφομαι, αφανίζομαι, καταργούμαι
διονομάζομαι	γίνομαι ευρύτερα γνωστός, είμαι επιφανής
δύναμαι	έχω τη δύναμη, μπορώ

Ε

ἐγκαταλαμβάνομαι	παγιδεύομαι μέσα σε κάτι
ἐθίζομαι	συνηθίζω
εἰκότως	εύλογα είναι
εἰκός ἐστίν (απρόσ. ἐκφρ.)	φυσικό
εἴωθα	έχω συνηθίσει
τό εἴωθός	το συνηθισμένο
ἐκών, ἐκοῦσα, ἐκόν	με τη θέληση (κάποιου)
ἐλλείπω	υστερώ, έχω έλλειψη, είμαι κατώτερος
ἐμβάλλω	βάζω μέσα
ἐνθένδε	από εδώ
ἐνιαυτός (ὁ)	χρόνος
ἐξάγω	βγάζω

ἐξάγω εἰς ἔργον	επιδεικνύω στην πράξη
ἐξαρκεῖ (απρόσ. ρ.)	εἶναι αρκετό
ἐξελαύνομαι	εξορίζομαι
ἐπιδίδωμι	προοδεύω
ἐπιθέω	τρέχω προς το μέρος κάποιου
ἐπισκοπέω, ἐπισκοπῶ	επιτηρῶ αναθέτω /
ἐπιτρέπω τινί τι	εμπιστεύομαι κάτι σε κάποιον
ἐπιχειρέω, ἐπιχειρῶ	ασχολούμαι
ὁ/ἡ ἐπιχώριος, τό ἐπιχώριον	τοπικός
ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον (επιμερ. αντων.)	ἄλλος (από δύο)

ἔτι	ακόμα, πια
εὖ	καλά
εὖ τίθεμαι	διευθετώ σωστά
εὐδαιμονέω,	εἶμαι
εὐδαιμονῶ	ευτυχισμένος
ὁ/ἡ εὐδαίμων,	ευτυχισμένος,
τό εὐδαιμον	καλότυχος
εὐδοκιμέω,	εκτιμῶμαι, χαίρω
εὐδοκιμῶ	εκτιμήσεως
εὐπορία (ἡ)	η οικονομική άνεση
ὁ/ἡ εὐπόρος,	εὐπόρος,
τό εὐπορον	πλούσιος
εὐφραίνομαι	χαίρομαι, ευχαριστιέμαι
ἐφίσταμαι	στέκομαι μπρο- στά, επιβλέπω
ἔχω εὐμενῶς	ευνοώ, έχω φιλικές διαθέσεις

Ζ

ζηλόω, ζηλῶ	ζηλεύω, μιμούμαι
ὁ ζηλωτός, ἡ ζηλωτή, τό ζηλωτόν	αξιοζήλευτος

Η

ἡγέομαι, ἡγοῦμαι	ηγούμαι, θεωρώ
ἦν	εάν
ἡρέμα	ἡρεμα, μαλακά

Θ

θαυμάζω	απορώ
θεωρέω, θεωρώ	παρατηρώ, εξετάζω, παρακολουθώ

I

ἰδέα (ή)	η μορφή
ἰδιώτης (ὸ)	ο απλός πολίτης, ο ανειδίκευτος
ὁ ἰκανός, ἡ ἰκανή, τό ἰκανόν	αρκετός, επαρκής
ἵνα	για να
ἰσχύω	ισχύω, έχω δύναμη

K

καθίσταμαι	γίνομαι, ορίζομαι
καί γάρ	και πράγματι, και βέβαια
καί εἰ	ακόμα και αν
καταλείπω	αφήνω πίσω, κληροδοτώ, εγκαταλείπω

ὄ/ἤ καταφανής, τό καταφανές	προφανής, εμφανής
καταφρονέω, καταφρονῶ	περιφρονῶ
κατεργάζομαι	κατορθώνω, επιτυγχάνω, κερδίζω
κεῖμαι	βρίσκομαι, υπάρχω, ισχύω
κινδυνεύω	αντιμετωπίζω κίνδυνο, αγωνίζομαι

Λ

λείωσ|ομαλά

Μ

μακαρίζω	καλοτυγχίζω
μάλιστα	πάρα πολύ, κυρίως

μέλλω	σκοπεύω
ὁ μεστός, ἢ μεστή, τό μεστόν	γεμάτος
μεταβαίνω	πηγαίνω σε άλλο μέρος
ὁ/ἡ μυθώδης, τό μυθῶδες	αυτός που μοιάζει με μύθο

N

νεωλκέω, νεωλκῶ	καθελκύω, τραβῶ πλοίο από τη θάλασσα στη στεριά
----------------------------	--

O

ὄθεν	από όπου, γι' αυτό
οἰκέτης (ὁ)	ο δούλος του σπιτιού

οἶομαι, οἶμαι	νομίζω, θεωρώ
οἶον τ' ἔστι (απρόσ. έκφραση)	είναι δυνατόν
ὄλκας (ή), τῆς ὄλκάδος	το (ρυμουλκού- μενο μεγάλο) φορτηγό πλοίο
ὁμολογέω, ὁμολογῶ	συμφωνῶ
ὁμονοέω, ὁμονοῶ	έχω ομόνοια, ζω ειρηνικά
ὄραω, ὄρῶ	βλέπω
ὅστις, ἧτις, ὅ τι (αναφ. αντων.)	ο οποίος
οὕτως	έτσι, τόσο

Π

πάλαι | παλιά

ὁ πανηγυρικός, ἡ πανηγυρική, τό πανηγυρικόν	εορταστικός, χαρούμενος, γεμάτος απολαύσεις
πανωλεθρία (ἡ)	ἡ ολοκληρωτική καταστροφή
παρασκευάζω	προετοιμάζω, μηχανεύομαι
παρασκευή (ἡ)	ἡ προετοιμασία, ο εξοπλισμός
παρεισάγω	θεσπίζω
ὁ/ἡ πάτριος, τό πάτριον	πατροπαράδοτος, αυτός που κλη- ροδοτεῖται από τους προγόνους
πένης (ὁ/ἡ)	φτωχός, άπορος, στερημένος
περιρρέω	περικυκλώνω

ΠΙΣΤΕΥΩ	έχω εμπιστο- σύνη
πλήθος (τό)	ο (απλός) λαός
πολύσπαστον (τό)	σύστημα τροχαλιών
πόνος (ὄ)	ο μόχθος, ο κόπος
ὁ πρεσβύτερος, ἡ πρεσβυτέρα, τό πρεσβύτερον	γεροντότερος
προσάγομαι	τραβώ προς το μέρος μου
προσαγορεύομαι	αποκαλούμαι
προσγί(γ)νομαι	προστίθεμαι
προσῆκει (απρόσ. ρ.)	ταιριάζει
πρόσοδος (ἦ)	το έσοδο

Ρ

ρύαξ (ὀ), τοῦ ρύακος	το ρυάκι
ῥώμη (ῥ)	η δύναμη

Σ

σειώ	μετακινώ
σπουδή (ῥ)	η βιασύνη, ο ζήλος
ὀ/ῥ συγγενής, τό συγγενές	αυτός που έχει κοινή καταγωγή
συμμίσγω	αναμειγνύω, συγκρούομαι
ὀ σύμπας, ῥ σύμπασα, τό σύμπαν	όλος (ανεξαιρέτως)
συννοέω, συννοῶ	κατανοώ
συνοικέω, συνοικῶ	κατοικώ μαζί

σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (κτητ. αντων.)	δικός τους, δική τους, δικό τους
---	--

Τ

ταραχή (ή)	η αναταραχή
τέκνον (τό)	το παιδί
τελευτάω, τελευτῶ	τελειώνω, πεθαίνω
τελέως	πλήρως, ολοκληρωτικά
τίθημι	τοποθετώ, θέτω, ορίζω
τίμημα (τό)	το πρόστιμο
τοι	βέβαια
ὁ/ἡ τριάρμενος, τό τριάρμενον	αυτός που έχει τρία πανιά, τρία κατάρτια μου

τυγχάνω τινός | συμβαίνει κάτι,
πετυχαίνω κάτι

Υ

**υῖός (ὁ),
τοῦ υἱέος** | ο γιος

**ὑμέτερος, ὑμετέ-
ρα, ὑμέτερον
(κτητ. αντων.)** | δικός σας, δική
σας, δικό σας

ὑπερβάλλω | ξεπερνῶ,
υπερβαίνω

ὑπομένω | αντέχω, ανέχομαι

Φ

φαύλως | άσχημα

φέρω | φέρνω, οδηγῶ

φέρω τήν ψῆφον | ψηφίζω,
αποφασίζω

φημί | λέω,
υποστηρίζω

φιλοτιμία (ἤ)	η αγάπη για τις τιμές, η άμιλλα, ο συναγωνισμός
φόρτος (ὄ)	το φορτίο
ὄ/ἤ	παράφρων
φρενοβλαβής, τό φρενοβλαβές	

X

ὄ χαλεπός, ἤ χαλεπή, τό χαλεπόν	δύσκολος, δυσάρεστος, δυσβάσταχτος
χορεύω	παίρνω μέρος σε χορό (= χορωδία) και ψάλλω άσμα προς τιμήν κάποιου θεού
χρήομαι, χρῶμαι	χρησιμοποιώ
χωρίον (τό)	η περιοχή

Ψ

ψηφίζομαι | αποφασίζω

Ω

ὥσπερ | ὅπως ακριβῶς
ὥστε | ὥστε, επομένως

III. Τα ανώμαλα ρήματα των κειμένων

1. ἀγορεύω
ἠγόρευον
ἀγορεύσω, -ἔρῶ
ἠγόρευσα, -εἶπον
εἶρηκα
εἶρήκειν

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- β' αόρ. ΥΠ: εἶπω

2. ἄγω
ἤγον
ἄξω

ἤγαγον

ἤχα,
ἀγήοχα

ἤχειν,
ἀγηόχειν

ἄγομαι
ἤγόμην
ἄξομαι,
ἀχθήσομαι

ἤγαγόμην,
ἤχθην

ἤγμαι

ἤγμην

-
- β´ αόρ. ΥΠ: ἀγάγω, ἀγάγωμαι
  - Παθ. αόρ. ΥΠ: ἀχθῶ
  - ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ονρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμα

3. αἶρῶ (-έω)	αἶρουμαι
ἤρουν	ἤρούμην
αἶρήσω	αἶρήσομαι, αἶρεθήσομαι
εἶλον	εἰλόμην , ἤρέθην
ἤρηκα	ἤρημαι
ἤρήκειν	ἤρήμην

- β´ αόρ. ΥΠ: ἔλω, ἔλωμαι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: αἶρεθῶ

4. αἶρω	αἶρομαι
ἤρον	ἤρόμην
ἄρῶ	ἄρουμαι , ἄρθήσομαι
ἤρα	ἤράμην , ἤρθην
ἤρκα	ἤρμαι
ἤρκειν	ἤρμην

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: ἄρω, ἄρωμαι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: ἄρθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων,
βλ. ἤρμαι

5. ἀκούω	ἀκούομαι
ἤκουον	ἤκονόμην
ἀκούσομαι	ἀκουσθήσομαι
ἤκουσα	ἤκούσθην
ἀκήκοα	–
ἤκηκόειν	–
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ. αόρ. ΥΠ: ἀκουσθῶ 	

6. ἄχθομαι
ἤχθόμην
ἀχθέσομαι
ἤχθέσθην
ἤχθημαι
[ἤχθήμην]
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ. αόρ. ΥΠ: ἀχθεσθῶ

7. βάλλω	βάλλομαι
ἔβαλλον	ἐβαλλόμην
βαλῶ	βαλοῦμαι, βληθήσομαι
ἔβαλον	ἐβαλόμην, ἐβλήθην
βέβληκα	βέβλημαι
ἔβεβλήκειν	ἔβεβλήμην

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- β' αόρ. ΥΠ: βάλω, βάλωμαι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: βληθῶ

8. βιάζομαι
ἐβιαζόμην
βιάσομαι, βιασθήσομαι
ἐβιασάμην, ἐβιάσθην
βεβίασμαι
ἐβεβιάσμην

- Παθ. αόρ. ΥΠ: βιασθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντοντόληκτων,
βλ. πέπεισμαι

9. βούλομαι
ἐβουλόμην
βουλήσομαι
ἐβουλήθην, ἤβουλήθην
βεβούλημαι
ἐβεβουλήμην

- Παθ. αόρ. ΥΠ: βουληθῶ

10. γίγνομαι
ἐγιγνόμην
γενήσομαι
ἐγενόμην,
γεγένημαι, γέγονα
ἐγεγενήμην, ἐγεγόνειν

- Παθ. αόρ. ΥΠ: γένωμαι

11. γιγνώσκω	γιγνώσκομαι
ἐγίγνωσκον	ἐγίγνωσκόμην
γνώσομαι	γνωσθήσομαι
ἔγνων	ἐγνώσθην
ἔγνωκα	ἔγνωσμαι
ἐγνώκειν	ἐγνώσμην

- β´ αόρ. κατά τα ρήματα σε -μι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: γνωσθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντικόληκτων,
βλ. πέπεισμαι

12. δέω	δει	δέομαι
ἔδεον	ἔδει	ἔδεόμην
δεήσω	δεήσει	δεήσομαι
ἔδέησα	ἔδέησε	ἔδεήθην
–	δεδέηκε	δεδέημαι
–	ἔδεδεήκει	ἔδεδεήμην

- Παθ. αόρ. ΥΠ: δεηθῶ

13. ἡγοῦμαι (-έομαι)
 ἡγονμην
 ἡγήσομαι
 ἡγησάμην, ἡγήθην
 ἡγήμαι
 ἡγήμην

- Παθ. αόρ. ΥΠ: ηγηθῶ

14. λαμβάνω	λαμβάνομαι
ἐλάμβανον	ἐλαμβάνομην
λήψομαι	ληφθήσομαι
ἔλαβον	ἐλαβόμην, ἐλήφθην
εἶληφα	εἶλημμαι
εἶλήφειν	εἶλήμμην

- β´ αόρ. ΥΠ: λάβω, λάβωμαι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: ληφθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ χειλικόληκτων,
βλ. γέγραμμαι

15. λέγω	λέγομαι
ἔλεγον	ἐλεγόμην
λέξω, ἔρῶ	λεχθήσομαι, ρηθήσομαι
ἔλεξα, εἶπα, εἶπον	ἐλέχθην, ἐρρήθην
εἶρηκα	εἶρημαι, λέλεγμαι
εἶρήκειν	εἶρήμην, ἐλελέγμην

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Άσιγμος αόρ. ΥΠ: εἶπω
- β´ αόρ. ΥΠ: εἶπω
- Παθ. αόρ. ΥΠ: λεχθῶ, ρηθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμα

16. μένω
 ἔμενον
 μενῶ
 ἔμεινα
 μεμένηκα
 ἔμεμενήκειν

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Άσιγμος αόρ. ΥΠ: μείνω

17. ὀρῶ (-άω)	ὀρῶμαι
ἔώρων	ἔωρώμην
ὀψομαι	ὀφθήσομαι
εἶδον	εἰδόμην, ὤφθην
ἔόρακα, ἔώρακα, ὀπῶτα	ἔόραμαι, ἔώραμαι, ῶμαι
ἔωράκειν	
<ul style="list-style-type: none"> • β' αόρ. ΥΠ: ἴδω, ἴδωμαι • Παθ. αόρ. ΥΠ: ὀφθῶ • ΠΡΚ/ΥΠΡΣ χειλικόληκτων, βλ. γέγραμμαι 	

18. σκοπῶ, σκοποῦμαι (-έω)	
ἔσκόπονν, ἔσκοπούμην	
σκέψομαι	
ἔσκεψάμην	
ἔσκεμμαι	
ἔσκέμμην	
<ul style="list-style-type: none"> • ΠΡΚ/ΥΠΡΣ χειλικόληκτων, βλ. γέγραμμαι 	

19. τρέπω	τρέπομαι
ἔτρεπον	ἔτρεπόμεν
τρέψω	τρέψομαι
ἔτρεψα, ἔτραπον	ἔτρεψάμεν, ἔτραπόμεν, ἔτρέφθην, ἔτράπην
τέτροφα	τέτραμμα
ἔτετρόφειν	ἔτετράμμεν

- β´ αόρ. ΥΠ: τράπω, τράπωμαι
- α´ Παθ. αόρ. ΥΠ: τρεφθῶ
- β´ Παθ. αόρ. ΥΠ: τραπῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ χειλικόληκτων,
βλ. γέγραμμα

20. φέρω	φέρομαι
ἔφερον	ἔφερόμην
οἶσω	οἶσομαι, οἰσθήσομαι, ἐνεχθήσομαι
ἦνεγκα, ἦνεγκον	ἦνεγκάμην, ἦνεγκόμην, ἦνέχθην
ἐνήνοχα	ἐνήνεγμαι
-ενηνόχειν	ενηνέγμην

- Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: **ἐνέγκω,
ἐνέγκωμαι**
- β´ αόρ. ΥΠ: **ἐνέγκω, ἐνέγκωμαι**
- Παθ. αόρ. ΥΠ: **ἐνεχθῶ**
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμα

21. φθείρω	φθείρομαι
ἔφθειρον	ἔφθειρόμην
φθερῶ	φθεροῦμαι, φθαρήσομαι
ἔφθειρα	ἔφθάρην
ἔφθαρκα	ἔφθαρμαι
ἔφθάρκειν	ἔφθάρμην

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: φθείρω
- β΄ Παθ. αόρ. ΥΠ: φθαρῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων,
βλ. ἦρμαι

22. χρῶμαι (-ήομαι)
ἐχρώμην
χρήσομαι
ἐχρησάμην, ἐχρήσθην
κέχρημαι
κεχρήμην

- Παθ. αόρ. ΥΠ: χρησθῶ

21. ψηφίζω	ψηφίζομαι
ἐψηφίζον	ἐψηφίζομαι
ψηφισθῶ	ψηφισθῶμαι, ψηφισθήσομαι
ἐψηφισα	ἐψηφισάμαι, ἐψηφίσθην
ἐψηφισα	ἐψηφισαίμαι
ἐψηφίσκειν	ἐψηφίσκειν

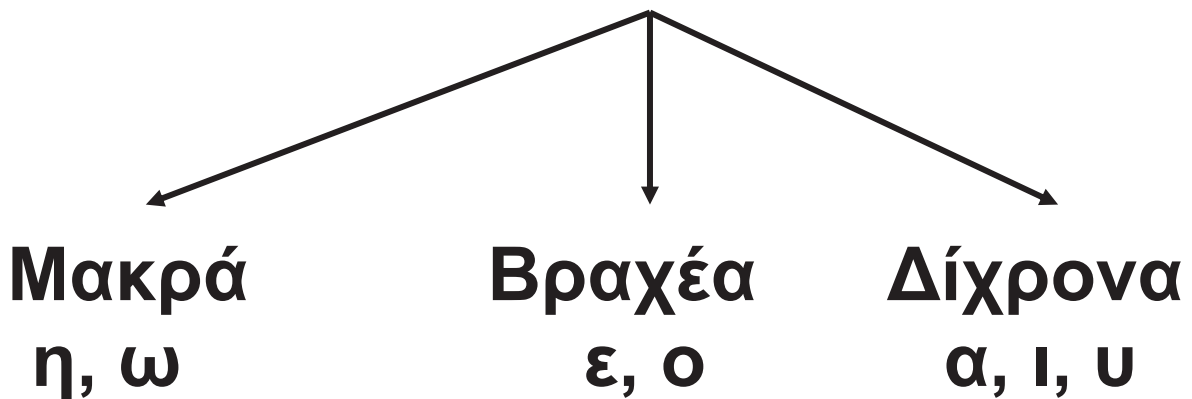
- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Παθ. αόρ. ΥΠ: ψηφισθῶ
- β' Παθ. αόρ. ΥΠ: φθαρῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμα

IV. Συγκεντρωτικοί πίνακες φαινομένων

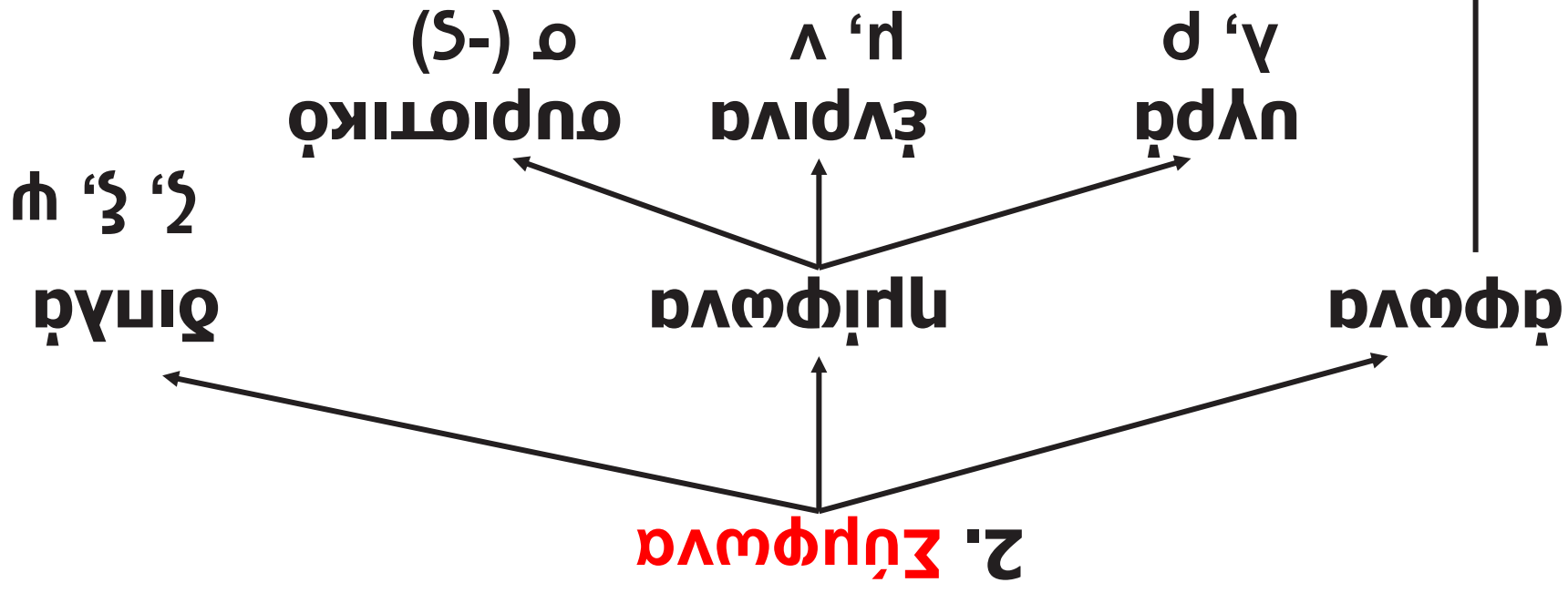
Γραμματική

A. Οι φθόγγοι και τα γράμματα

1. Φωνήεντα

θ	φ	χ	αζαα
δ	β	λ	μζα
τ	π	κ	ψιγα
οδοντικά	χειλικά	συρavnικά	

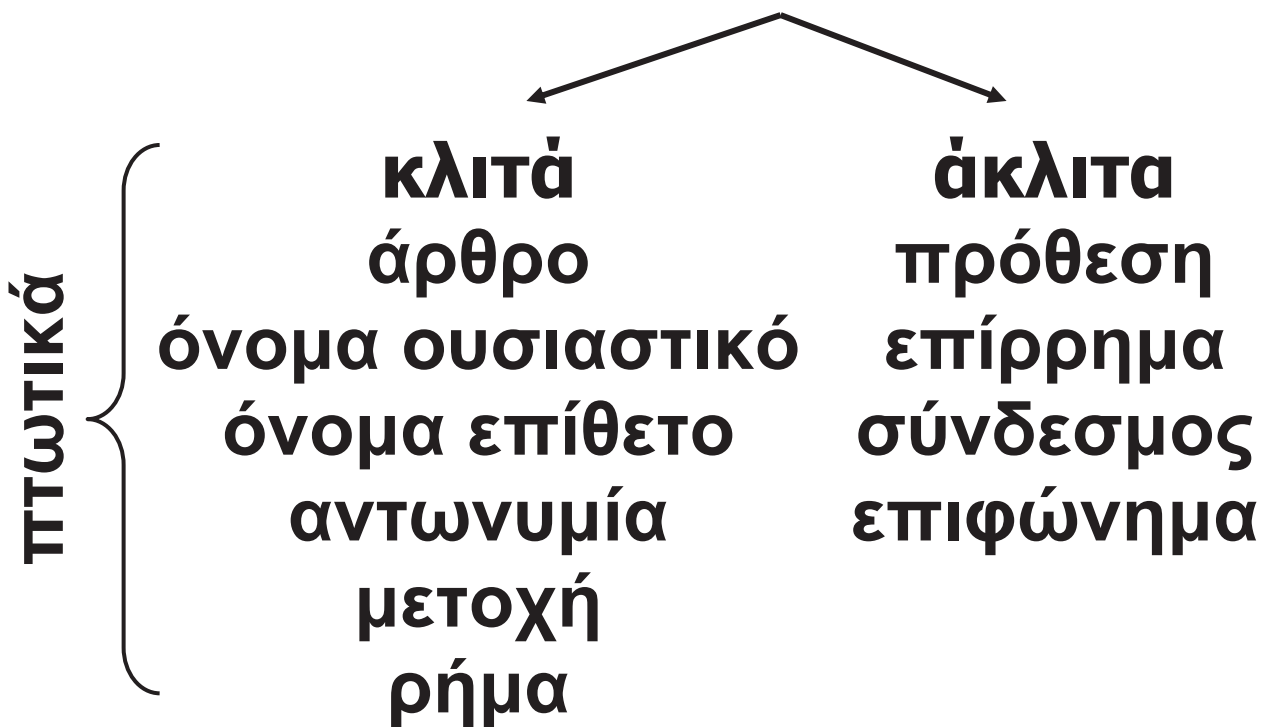

3. Δίφθογγοι

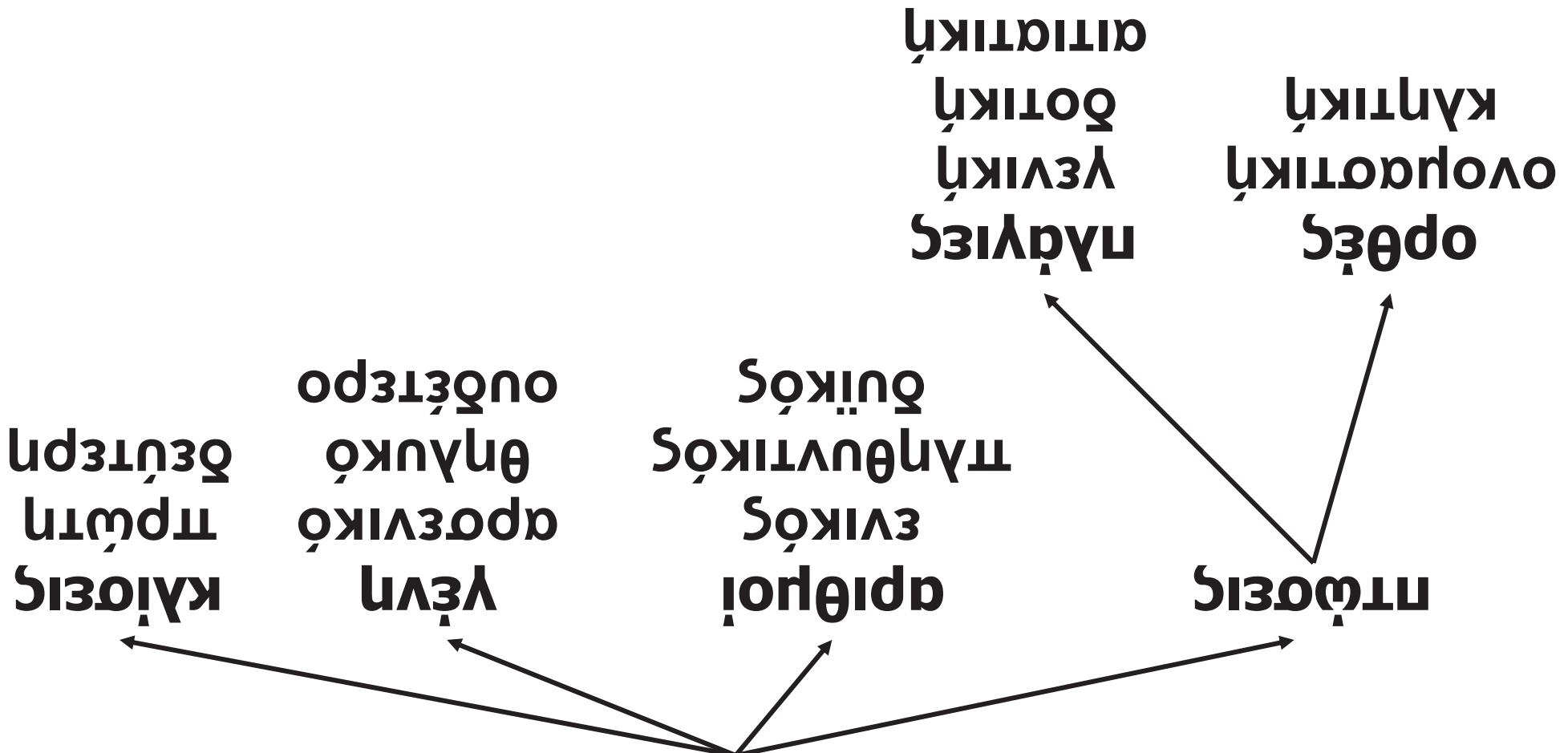

B. Τα μέρη του λόγου

1. Διαίρεση των μερών του λόγου

2. Παραπόμνα των πτωτικών

3. Παρεπόμενα του ρήματος

- **πρόσωπα:** α΄, β΄, γ΄
- **αριθμοί:** ενικός, πληθυντικός, δυϊκός
- **εγκλίσεις:** οριστική, υποτακτική, ευκτική, προστακτική
- **ονοματικοί τύποι:** απαρέμφατο, μετοχή
- **χρόνοι:** ενεστώτας, παρατατικός, μέλλοντας, αόριστος, παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντ. μέλλοντας
- **διαθέσεις:** ενεργητική, μέση, παθητική, ουδέτερη,
- **φωνές:** ενεργητική, μέση

ἡ θάλασσα, τῆς θαλάσσης
ἡ χώρα, τῆς χώρας

-α

τῆς τῆς
ἡ τῆς
-η

τοῦ ναυίου τοῦ οὔπλιτου
οὔπλιτης οὔπλιτης
-ης -α

θηλυκά

αρσενικά

α' κλίση

1. ΟΙ ΚΛΙΣΕΙΣ

Γ. Τα ουσιαστικά

β' κλίση

αρσενικά
-ος
ὁ νόμος
τοῦ νόμου

θηλυκά
-ος
ἡ νῆσος
τῆς νήσου

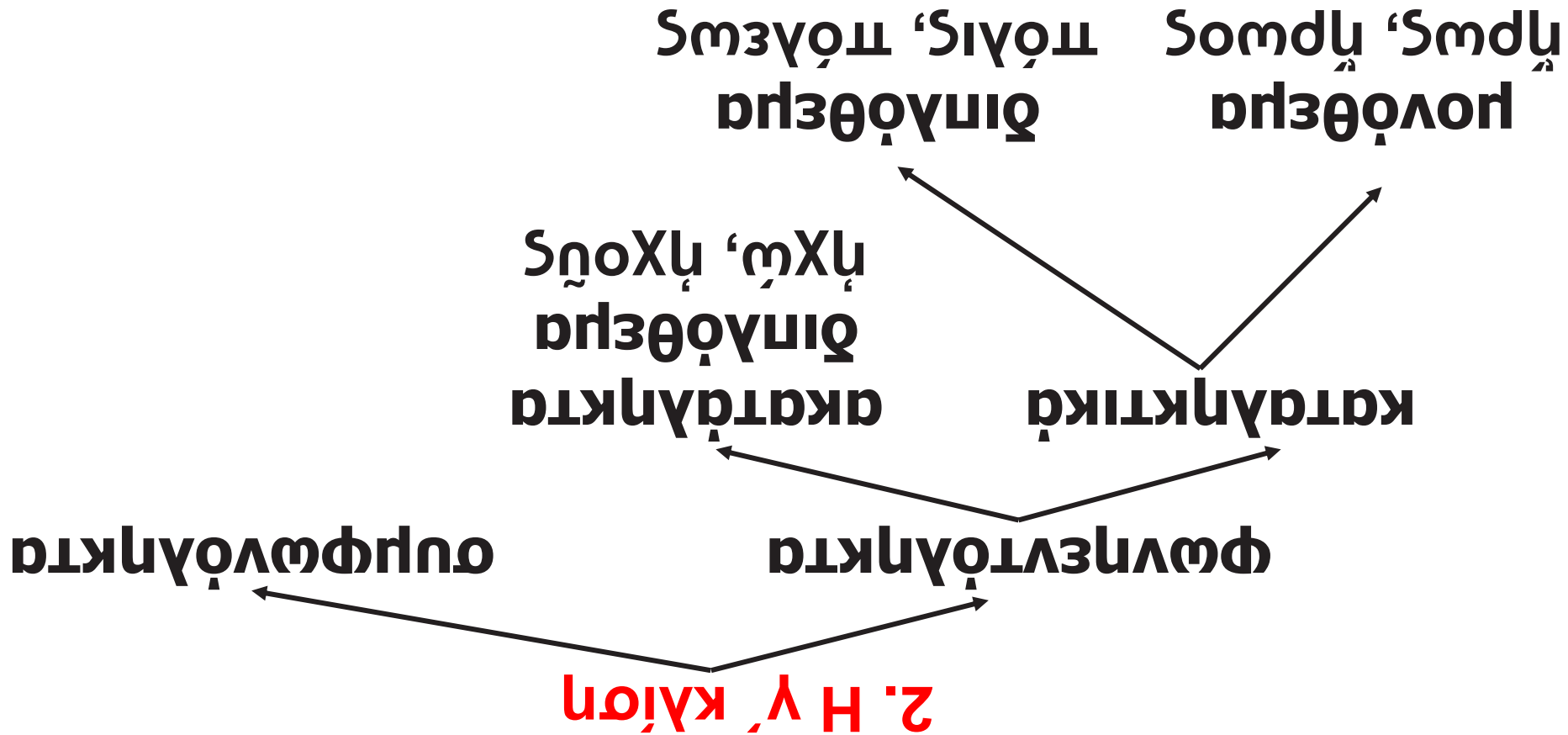
ουδέτερα
-ον
τό δῶρον
τοῦ δῶρου

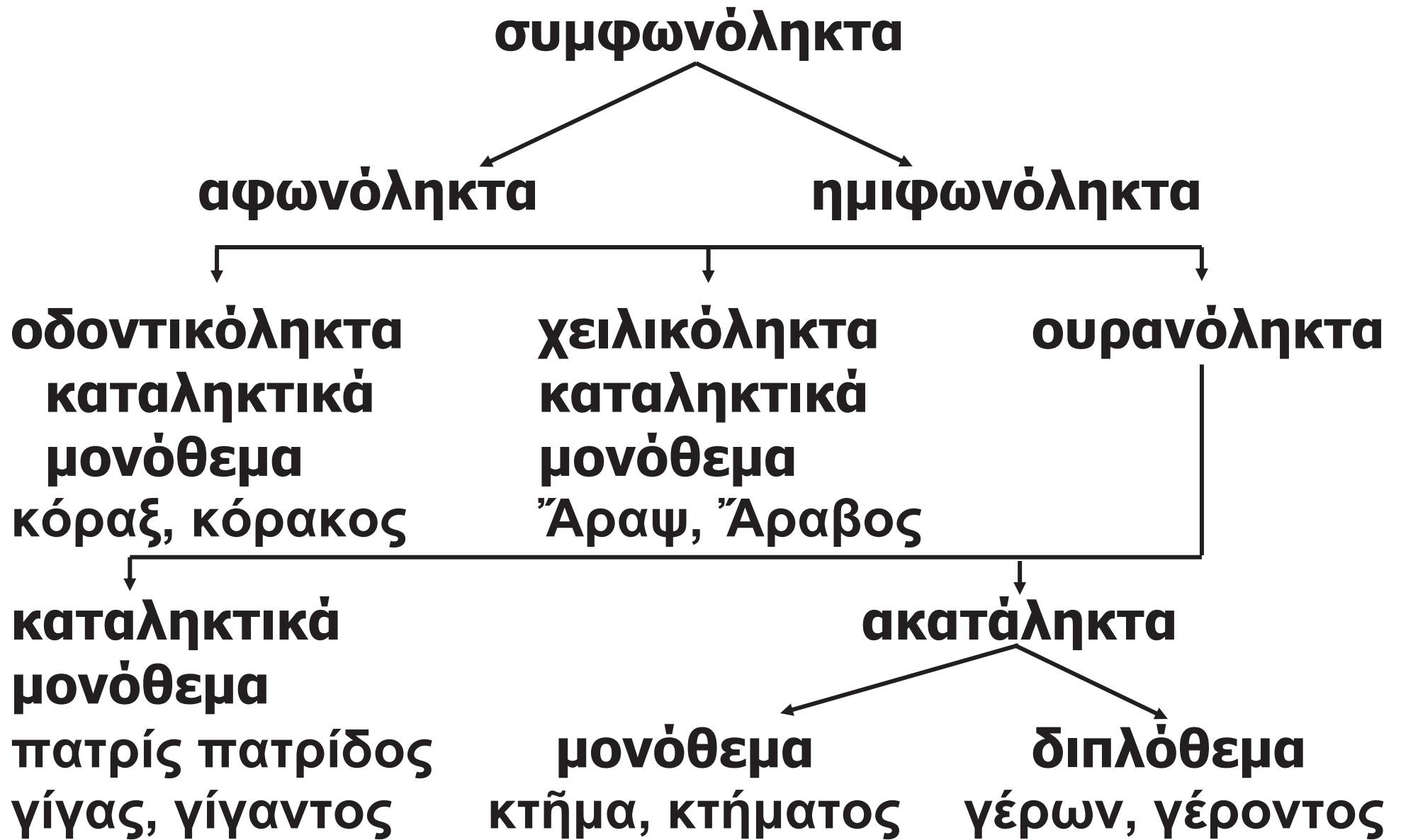
γ' κλίση

αρσενικά
γεν. εν. -ος
ἡ -ως
ὁ ἰχθύς
τοῦ ἰχθύος

θηλυκά
γεν. εν. -ος
ἡ -ως
ἡ πόλις
τῆς πόλεως

ουδέτερα
γεν. εν. -ος
ἡ -ως
τό κτήμα
τοῦ κτήματος

υγρόληκτα ακατάληκτα

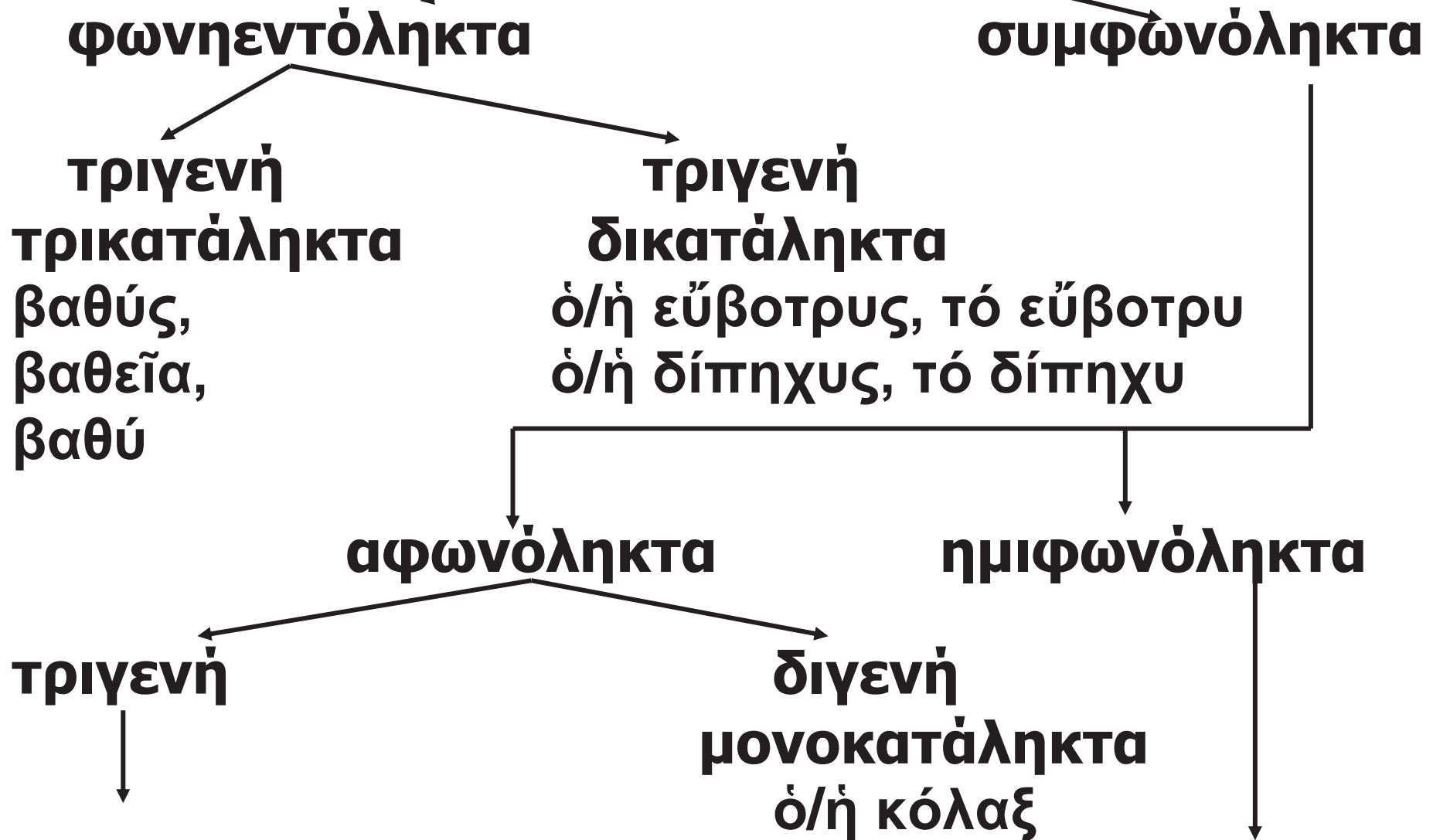
μονόθεμα
κλητήρ, κλητῆρος

διπλόθεμα
ρήτωρ, ρήτορος

συγκοπτόμενα
πατήρ, πατρός

2. Τριτόκλιτα

ο/ή παήρης, τὸ παήρης
δικατὰληκτα
τριζην
σιμιγοληκτα

υπρὸληκτα
ατληγοληκτα

ημιφωλῶληκτα

ο/ή δῖτους, τὸ δῖτους
ο/ή εὐχαρις, τὸ εὐχαρι
δικατὰληκτα

πᾶς, πᾶσα, πᾶν
χαρίζεις, χαρίζουσα, χαρίζων
τρικατὰληκτα

τριζην

ενρινόληκτα υγρόληκτα

τριγενή
τρίκατάληκτα
μέλας,
μέλαινα,
μέλαν

τριγενή
δικατάληκτα
ὁ/ἡ εὐδαίμων,
τό εὐδαίμον
ὁ/ἡ ἄρρην, τό ἄρρεν
ὁ/ἡ ἀπάτωρ, τό ἀπάτορ

διγενή
μονοκατάληκτα
ὁ/ἡ μάκαρ
ὁ/ἡ ἄχειρ

3. Τα ομαλά παραθετικά επιθέτων

δευτερόκλιτα
επίθετα

τριτόκλιτα
επίθετα

→ συγκριτικός:

-ό/-ώτερος, -ο/-ωτέρα, -ό/-ώτερον

π.χ. δικαιοότερος, δικαιοότερα,
δικαιοότερον

σεμνότερος, σεμνότερα,
σεμνότερον

σοφότερος, σοφωτέρα,
σοφώτερον

→ υπερθετικός:

-ό/-ώτατος, -ο/-ωτάτη, -ό/-ώτατον

π.χ. δικαιοτάτος, δικαιοτάτη,
δικαιοτάτον

σεμνότατος, σεμνοτάτη,
σεμνότατον

σοφότατος, σοφωτάτη,
σοφώτατον

τρίτοκλιτα επίθετα

-ης, -ης, -ες

-ων, -ων, -ον-

→ συγκριτικός: **-έστερος, -εστέρα, -έστερον** ←
π.χ. σαφέστερος, σαφεστέρα, σαφέστερον
σωφρονέστερος, σωφρονεστέρα, σωφρονέστερον

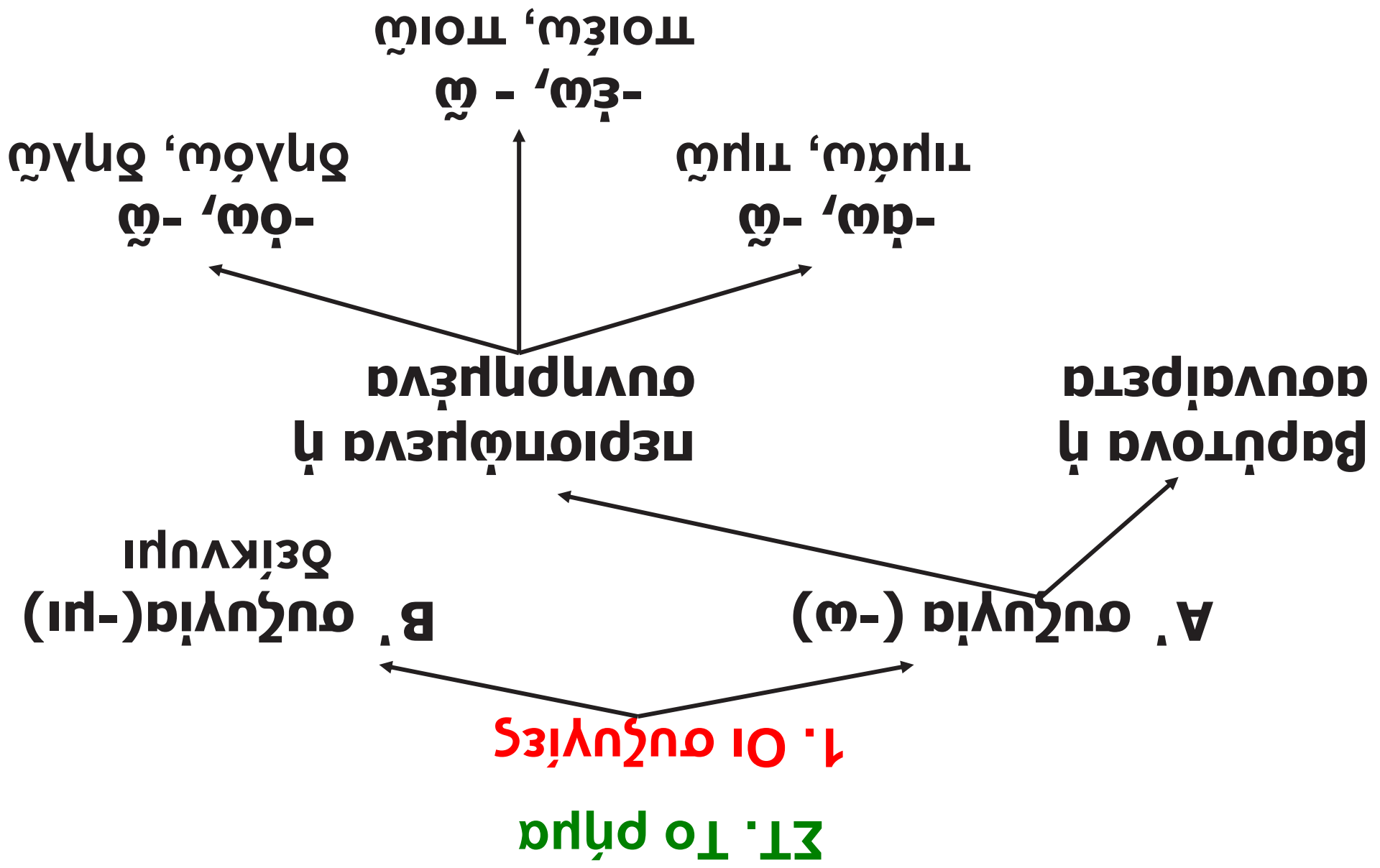
→ υπερθετικός: **-έστατος, -εστάτη, -έστατον** ←
π.χ. σαφέστατος, σαφεστάτη, σαφέστατον
σωφρονέστατος, σωφρονεστάτη, σωφρονέστατον

<p>πλῆθῶς, ἡ- ὀλίγοι, ἡ- ἄχαρι, ἡ- μέγιστοι, ἡ- κάλλιστοι, ἡ- χείριστοι, ἡ- κάκιστοι, ἡ- ἁψῶς, ἡ- κράτιστοι, ἡ- βέλτιστοι, ἡ- ἄριστοι, ἡ-</p>	<p>ὁ/ἡ πλῆθῶν, τὸ πλῆθον ὁ/ἡ ὀλίγων, τὸ ὀλίγον ὁ/ἡ ἀχάρων, τὸ ἀχαρτον ὁ/ἡ μέγιστων, τὸ μέγιστον ὁ/ἡ κάλλιστων, τὸ κάλλιον ὁ/ἡ χείριστων, τὸ χείρον ὁ/ἡ κάκιστων, τὸ κάκιον ὁ/ἡ ἁψῶν, τὸ ἁψῶν ὁ/ἡ κρείττωνων, τὸ κρείττον ὁ/ἡ βέλτιστων, τὸ βέλτιον ὁ/ἡ ἀριστων, τὸ ἀριστον</p>	<p>πολύς ὀλίγος ἄκαρις μέγας κάλος κάκος ἁπλῶς ἀγαθός</p>
<p>υπερθετικός</p>	<p>συγκριτικός</p>	<p>θετικός</p>

4. Ἀνώμαλα παραθετικά επιθέτων

Ε. Οι αντωνυμίες

- **προσωπικές:**
α΄ πρόσ.: ἐγώ, β΄ πρόσ.: σύ
- **δεικτικές:** οὗτος, αὕτη, τοῦτο
- **ερωτηματικές:** τίς, τίς, τί
- **αναφορικές:** ὅς, ἥ, ὅ
- **αόριστες:** τίς, τις, τι
  - ↳ **επιμεριστικές:** ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον
- **οριστική-επαναληπτική:**
αὐτός, αὐτή, αὐτό
- **αλληλοπαθητική:**
ἀλλήλων, ἀλλήλοις, ἀλλήλους
- **αυτοπαθητικές:** ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ
- **κτητικές:** ἐμός, ἐμή, ἐμόν

βαρύτονα ή ασυναίρετα

φωνηεντόληκτα
κωλύω

συμφωνόληκτα

αφωνόληκτα

ημιφωνόληκτα

- ουρανικόληκτα: κηρύττω
- χειλικόληκτα: κόπτω
- οδοντικόληκτα: σπεύδω

- υγρόληκτα: αίρω
- ενρινόληκτα: νέμω

3. Ο ομαλός αναδιπλασιασμός

Το ρήμα αρχίζει από:	είδος αναδιπλασιασμού
<p>A.</p> <p>1. απλό σύμφωνο (εκτός του ρ-)</p> <p>2. δύο σύμφωνα, από τα οποία:</p> <p>το πρώτο είναι άφωνο (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) και το δεύτερο υγρό ή ένρινο (μ, ν, λ, ρ)</p>	<p>επανάληψη του αρχικού συμφώνου + ε</p> <p>λύω → λέλυκα</p> <p>γράφω → γέγραφα</p>

<p>είδος αναδιπλάσιασμού</p>	<p>συλλαβική αύληση ψηφίζω → Ψηφικά ῥάπτω → ῥραφα κτείνω → κτενά στράτευω → στρατεύκα</p>	<p>Το ρήμα αρχίζει από:</p>	<p>1. διπλό σύμφωνο (ζ, ψ) 2. ῥ- 3. δύο σύμφωνα, χωρίς να είναι το πρώτο ἄφωνο και το δεύτερο υγρό 4. τρία σύμφωνα</p>	<p>B.</p>
<p>Χρονική αύληση ἄλπιζω ἄλτικα ἄθροίζω ἄθροικα</p>		<p>Φωνήεν ή λήλωνο</p>		<p>Γ.</p>

4. Τα συνηρημένα ρήματα

α. Οι συναιρέσεις των ρημάτων α' τάξης (-άω)

α	+	{	ε, η	→	α
			ει, η	→	α̇
		{	ο, ου, ω	→	ω
			οι	→	ω̇

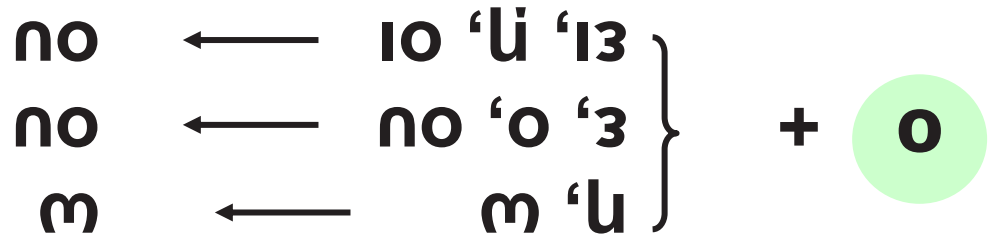
Οι συναιρέσεις των ρημάτων β' τάξης (-έω)

ε	+	{	ε	→	ει	
			ο	→	ου	
		{	μακρό φωνήεν ή δίφθογγος			
			↓ μακρό φωνήεν ή δίφθογγος			

126 / 128

ἀποθανῶ ἀμάρτω αἰσθανομαι ἄλω ἄλαω	ἀπέθανον ἡμάρτον ἡσθάνην ἄλων ἄλαον	ἀποθνήσκω ἀμάρτανω αἰσθάνομαι ἄλω ἄλαω
ὑποτακτικῆς β' ἁόριστος	οριστικῆς β' ἁόριστος	ῥήμα

5. Ρήματα που σχηματίζουν ἁόριστο

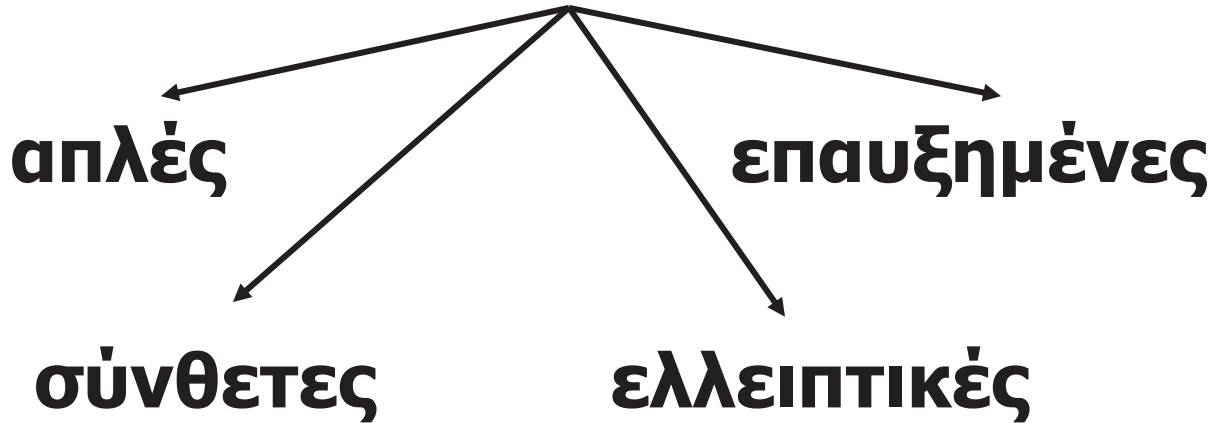
γ. Οι συναρτήσεις των ρημάτων ἄνωγης (-ῶ)

ρήμα	β' αόριστος οριστικής	β' αόριστος υποτακτικής
<p> ἀφικνοῦμαι βάλλω γίγνομαι, εἰμί ἔρχομαι εὕρισκω ἔχω λαγχάνω λαμβάνω λανθάνω λέγω λείπω μανθάνω </p>	<p> ἀφικόμην ἔβαλον ἐγενόμην ἦλθον εὔρον, ηὔρον ἔσχον ἔλαχον ἔλαβον ἔλαθον εἶπον ἔλιπον ἔμαθον </p>	<p> ἀφίκωμαι βάλω γένωμαι ἔλθω εὔρω σχῶ λάχω λάβω λάθω εἶπω λίπω μάθω </p>

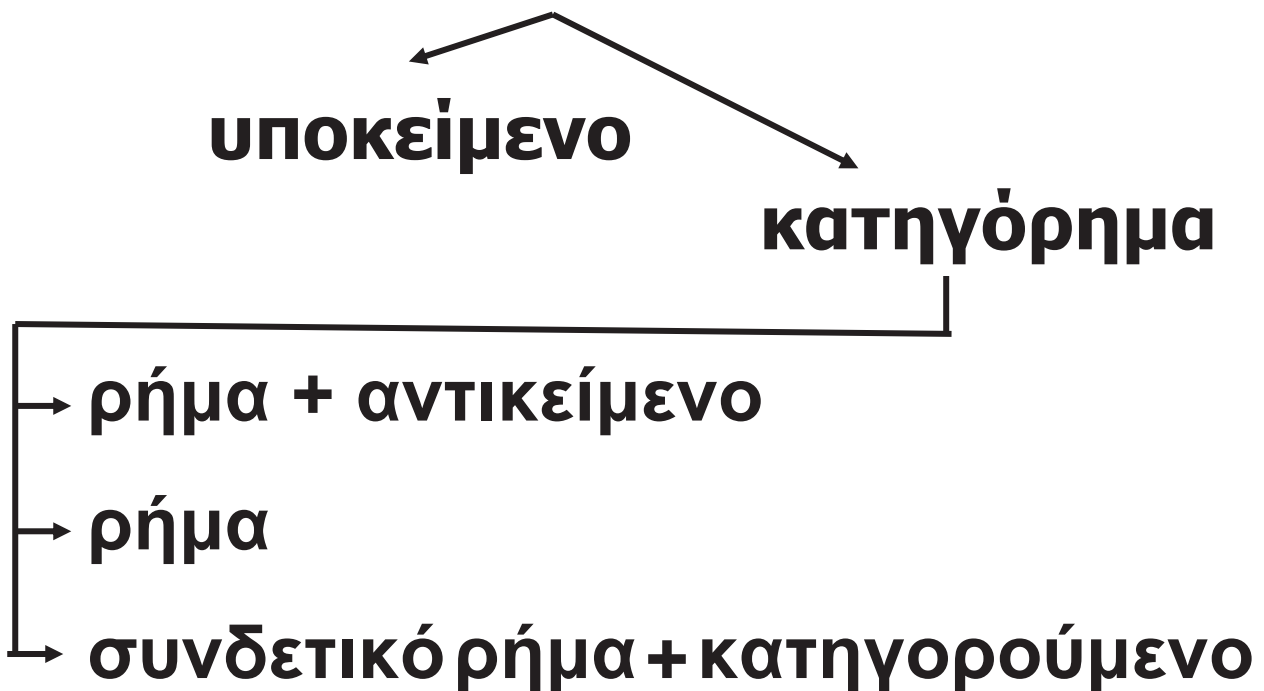
<p> φυλ κλιζ ραμ χη πζπ παπ ιδω </p>	<p> λυφζ κλιζ ραμ χη πζπ παπ ιδω </p>	<p> φυλ κλιζ ραμ χη πζπ παπ ιδω </p>
<p> υποτακτικής β' αόριστος </p>	<p> οριστικής β' αόριστος </p>	<p> ηλια </p>

II. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

A. Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους

B. Οι βασικοί όροι των απλών προτάσεων

Γ. Το αντικείμενο του ρήματος

ρήματα

διπλάσια
με αντικείμενο σε:

μονόπλάσια
με αντικείμενο σε:

- αιτιατική: Απέκτιναν τους στρατηγούς.
- δοτική: Επίστειλον αὐτῷ αἱ πόλεις.
- γενική: Ἄπαντες μετίζχον τῆς ἐφορτῆς.

δίπτωτα με αντικείμενο σε:

- **αιτιατική και αιτιατική:**
Διδάσκειν σε την στρατηγίαν.
- **δοτική και αιτιατική:**
Πᾶσαν ὑμῖν την ἀλήθειαν ἐρῶ.
- **γενική και αιτιατική:**
Ἄνδρῶν την πόλιν ἐξεκένωσαν.
- **γενική και δοτική:**
Μετεσχῆκαμεν ἡμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων.

Δ. Τα είδη του απαρεμφάτου

ἐναρθρο

ἀναρθρο

ειδικό

τελικό

Ε. Τα είδη της μετοχής

επιθετική

κατηγορηματική

επιρρηματική

→ χρονική

→ αιτιολογική

→ τροπική

→ τελική

→ υποθετική

→ εναντιωματική

ΣΤ. Το ποιητικό αίτιο

εμπρόθετο

δοτική
προσωπική

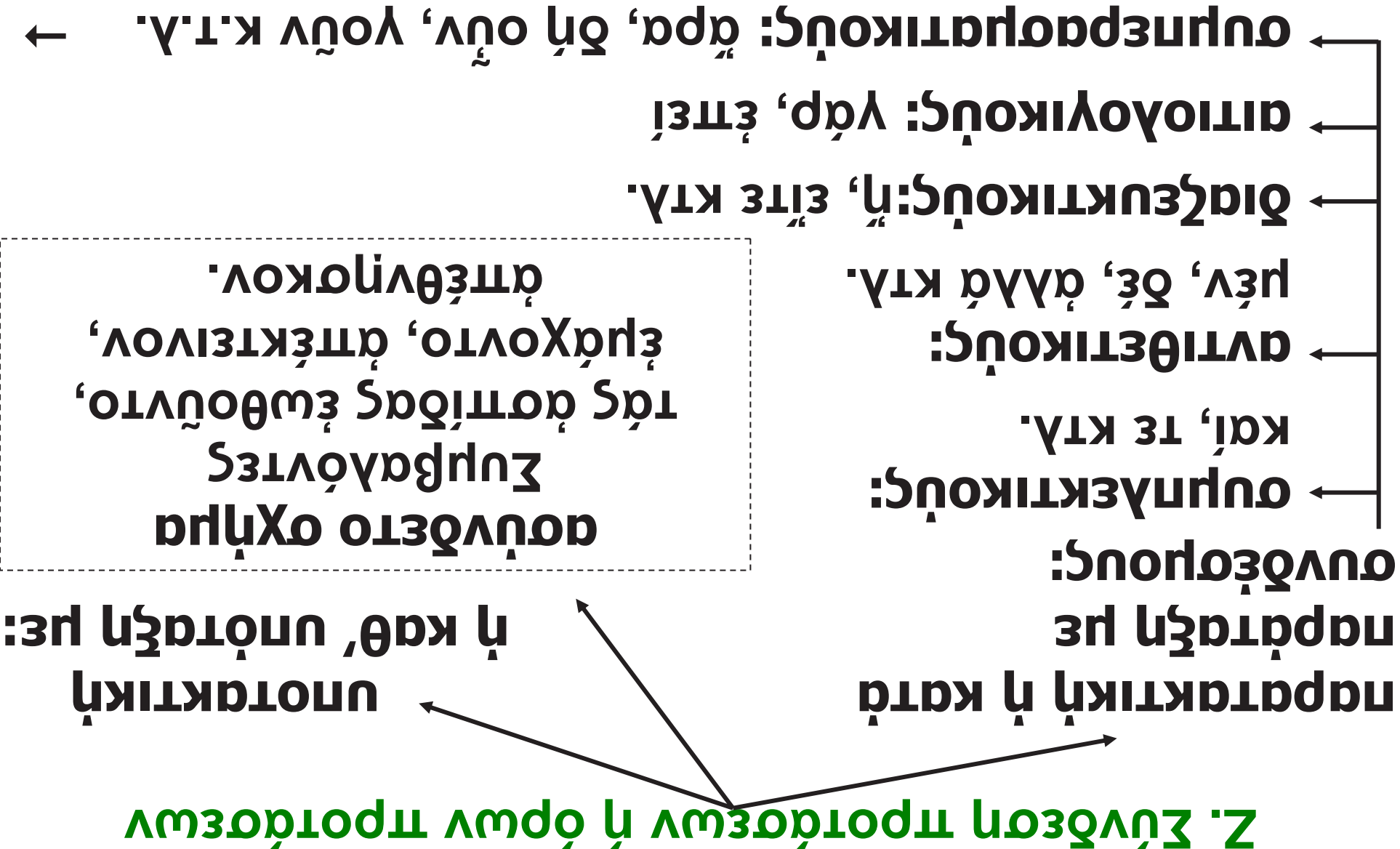
ὑπό
ἀπό
ἐκ
παρά
πρός

} + γενική

π.χ. Ἡ νῆσος δῶρον
ἐκ βασιλέως ἐδόθη.

δοτική προσωπική

π.χ. Ταῦτα ὠμολόγητο **ἡμῖν** τε
καί **σοί**

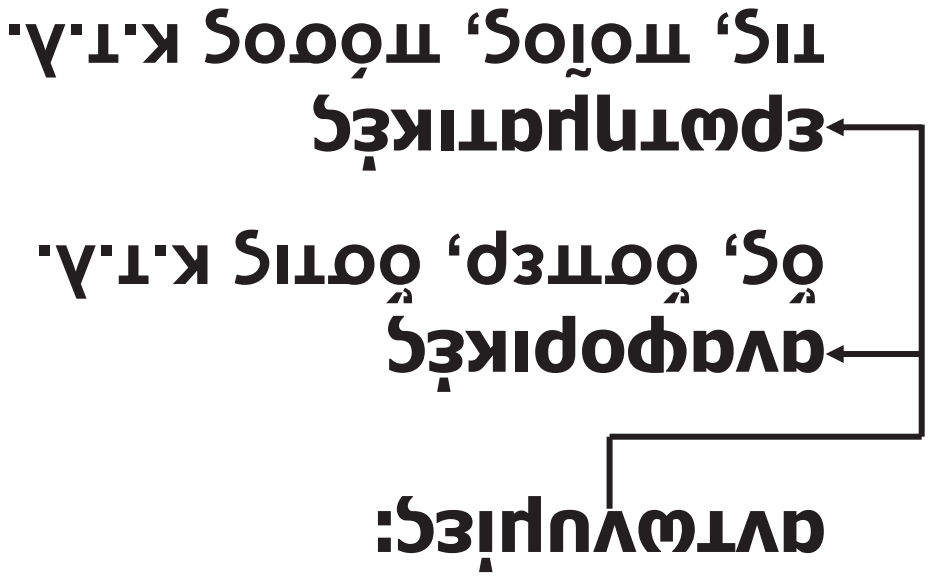
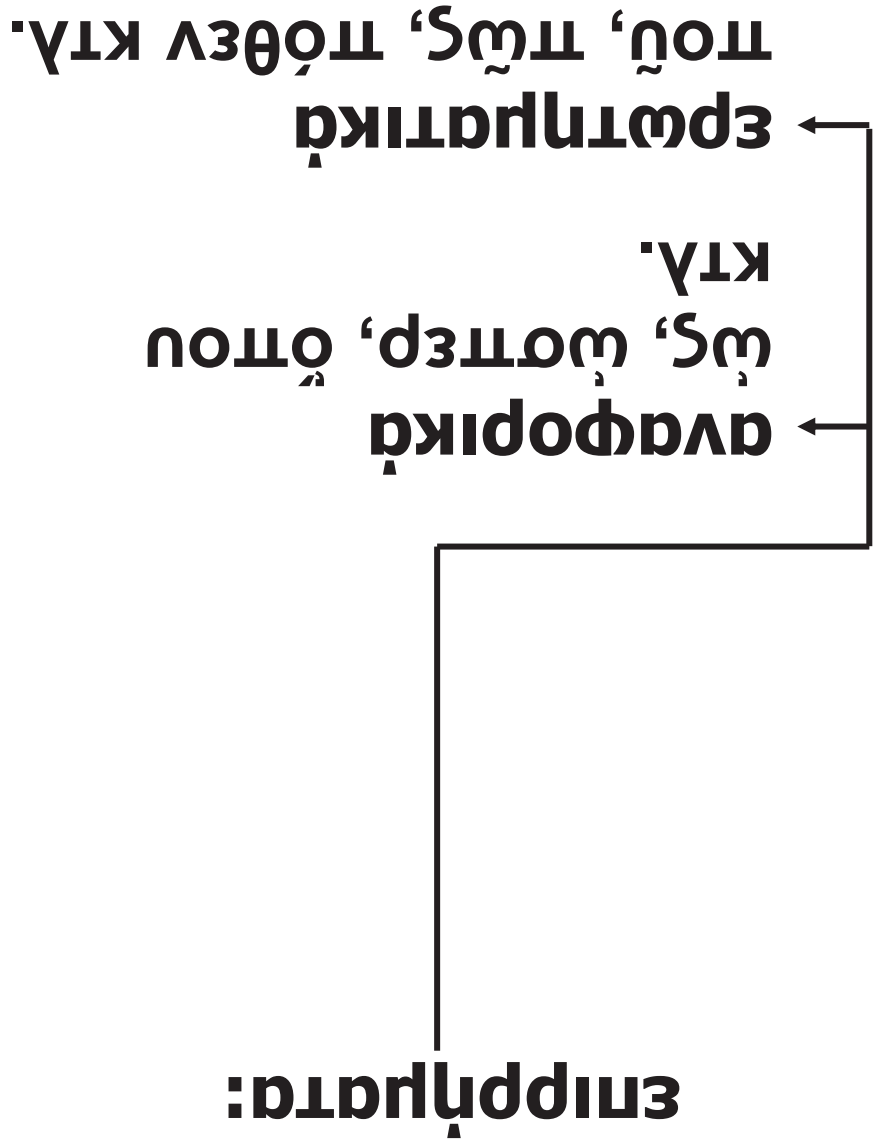
υποτακτική ή καθ' υπόταξη με:

συνδέσμους:

αντωνυμίες:

επιρρήματα:

- ειδικούς: ὅτι, ὡς
- ενδοιαστικούς: μή, μή οὐ κτλ.
- χρονικούς: ὅτε, ὅποτε, ἐπεὶ κτλ.
- εναντιωματικούς: εἰ καί, ἄν καί, καί εἰ, καί ἄν κτλ.
- υποθετικούς: εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν
- τελικούς: ἵνα, ὅπως, ὡς
- συμπερασματικούς: ὥστε, ὡς
- αιτιολογικούς: ὅτι, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ὡς →

Η. Οι προσδιορισμοί

1. ονοματικοί

2. επίρρηματικοί

1. Οι ονοματικοί προσδιορισμοί

ομοιόπτωτοι

ετερόπτωτοι

→ κατηγορηματικός προσδιορισμός: π.χ. Ἀγησίλαος **φαιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσεν.

→ επιθετικός προσδιορισμός: π.χ. Σύνειμι ἀνθρώποις **τοῖς ἀγαθοῖς.**

→ επεξήγηση: π.χ. Θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ ἀπώλετο, **λιμῶ.**

→ παράθεση: π.χ. Ἀφικνοῦνται εἰς Κερασοῦντα, **πόλιν** Ἑλληνίδα.

→

ἀναφορὰς, π.χ. τραχὺς τῆ φωνῆ
ἀντικειμενική, π.χ. ὄσπερ ἄ τῷ ἡμῶ

ἀγκυρῶς
καὶ τὰ ποζήρια
π.χ. ἄνωγην ἰκανός
ἀναφορὰς
σε αιτιατική

ἰσοτιμῶτοι

σε ὑβική

κτητική, π.χ. ἡ πόλις ἡμῶν

δημιουργοῦ, π.χ. Σόλωνος νόμοι

διαιρετική, π.χ. τῆς γῆς ἡ ἀρίστη

ὑλης, π.χ. στέφανος δάφνης

περιεχομένου, π.χ. ἄλλος ἡμέρων
δένδρων

ιδιότητος, π.χ. ἔργα ἀρετῆς

αξίας, π.χ. ἀγρός ταλάντου ἄξιος

αιτίας, π.χ. δίκη κλοπῆς

συγκριτική, π.χ. τούτου
σοφώτερος

αντικειμενική, π.χ. ἐπιμελής
τῶν φίλων

υποκειμενική, π.χ. πόλεμος
Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων

2. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί πλάγιες πτώσεις

πλάγιες πτώσεις

γενική

τόπου, π.χ. Πολύτροπος **αυτοῦ**
ἀποθνήσκει.

χρόνου, π.χ. Ταῦτα **τῆς ἡμέρας**
ἐγένετο.

αιτίας, π.χ. Ζηλῶ σε **τοῦ πλούτου**.

αναφοράς, π.χ. Οὐ κακῶς **γνώμης**
ἔχω.

δοτική

τόπου, π.χ. **Γῆ** ἔκειτο.

χρόνου, π.χ. Πέμπτη **ἡμέρα**
ἐξέπλευσαν.

αιτίας, π.χ. **Λιμῶ** ἀπέθανεν.

αναφοράς, π.χ. Ἰσχύειν **τῆ ψυχῆ**
αἴρου.

ποσοῦ, π.χ. **Τοσοῦτω** διέφερε
τῶν ἄλλων.

συνοδείας, π.χ. Κατέπλευσεν
εἴκοσι **ναυσίν**.

τρόπου, οργάνου, μέσου,
π.χ. Τό σῶμα **πόνοις** γύμναζε.

αιτιατική

τόπου, π.χ. Ἐξελαύνει **σταθμούς**
τρεις.

χρόνου, π.χ. Ἐνταῦθα ἔμεινεν
ἡμέρας ἑπτά.

τρόπου, π.χ. Τίνα **τρόπον**
τήν θύραν κόψω;

αιτίας, π.χ. **Τί** τηνικάδε ἀφῖξαι;

αναφοράς, π.χ. Ταράσσομαι
φρένας.

επιρρηματικές μετοχές

τροπικές, π.χ. Ληζόμενοι ζῶσι.

χρονικές, π.χ. Ταῦτα εἰπών ἀνέστη.

αιτιολογικές, π.χ. Οἱ Κερκυραῖοι ὡς
νενικηκότες τροπαῖον ἔστησαν

τελικές, π.χ. ἤλθον παύσουσα
τόσον μένος.

υποθετικές, π.χ. Νικήσαντες
ἀπάντων κύριοι ἔσεσθε.

εναντιωματικές, π.χ. Ἑλλήνων
Ἑλληνας ἀδικεῖ.

κατηγορούμενα

α. προληπτικό ἢ του αποτελέσματος, π.χ. Φίλιππος μέγας
ἠύξηθη.

β. επιρρηματικό

- τόπου, π.χ. Ἐσκήνουν ὑπαίθριοι.

- χρόνου, π.χ. Ὁρθριος ἦκεις.

- τρόπου, π.χ. Ἄσμενος ἔώρακά
σε.

- σκοπού, π.χ. Αἱ νῆες ἤλθον
βοηθοί.

- τάξης, π.χ. Οἱ στρατηγοί ἐξῆλθον
πρῶτοι.

εμπρόθετοι

στάσης σε τόπο, π.χ. Ἀνάπαυλαι
ἐν τοῖς δένδρεσίν εἰσιν.

κίνησης προς τόπο,
π.χ. Ἀπήλθον **ἐπ' οἴκου**.

κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. Ἀπήλθον
ἐκ τῆς Κορίνθου.

κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Ἡ δ' ἀρετή
διὰ μόχθων βαίνει.

χρόνου, π.χ. Ἐγένετο **ἐν ἔτεσι**
πεντήκοντα.

τρόπου, μέσου ἢ οργάνου,
π.χ. Ἡττήθησαν **κατά κράτος**.

αιτίας, π.χ. **Υπέρ τῶν γεγενημένων**
ὠργίζετο.

σκοποῦ, π.χ. **Πρός τί** με ταῦτα
ἐρωτᾷς;

αναφοράς, π.χ. Κήρυκας ἔπεμψε
περί σπονδῶν.

εναντίωσης, π.χ. Ὁργή καί τιμωρία
κατά τούτου.

συνοδείας, π.χ. Ἐπαιδεύετο **σύν**
τῷ ἀδελφῷ.

υπεράσπισης, π.χ. Ἀμύνεσθαι **περί**
πάτρης.

ὄρου ἢ προϋπόθεσης, π.χ. Ἡρώτα
ἐπί τίσιν ἂν γένοιτο σύμμαχος.

επιρρήματα

στάσης σε τόπο, π.χ. Πρωταγόρας
αὐτόθι ἐστίν.

κίνησης προς τόπο, π.χ. Θίβρων
ἀπῆλθεν οἴκαδε.

κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. Ἀθήνηθεν
ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ.

κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Τάς πύλας
ἤ ἐσῆλθον ἔκλησε.

τροπικά, π.χ. Βουλευίου βραδέως.

χρονικά, π.χ. Κατέβην χθές εἰς
Πειραιᾶ.

ποσοτικά, π.χ. Οὐ πάνυ νενόηκα.

δισταγμοῦ ἢ πιθανότητος,
π.χ. Ἴσως εἴποιεν ἂν πολλοί...
βεβαιωτικὰ ἢ αρνητικὰ,
π.χ. Οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

απαρέμματα

σκοποῦ, π.χ. Τήν πόλιν αὐτοῖς
παρέδωκαν **φυλάττειν**.
αποτελέσματος, π.χ. Οὐ μάντις
εἰμί τάφανῃ **γνῶναι**.
αναφοράς, π.χ. Δυνατός ἐστι
ὁ ῥήτωρ **λέγειν**.

δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις

χρονικές, π.χ. Ὄτε ἡ μάχη ἐγένετο,
Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν
ἔτυχεν ὤν.
αιτιολογικές, π.χ. Μή θαυμάζετε
**ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι
πράγμασι**.

τελικές, π.χ. Δίκαιος γίγνου, **ἴνα καί δικαίων τυγχάνης.**

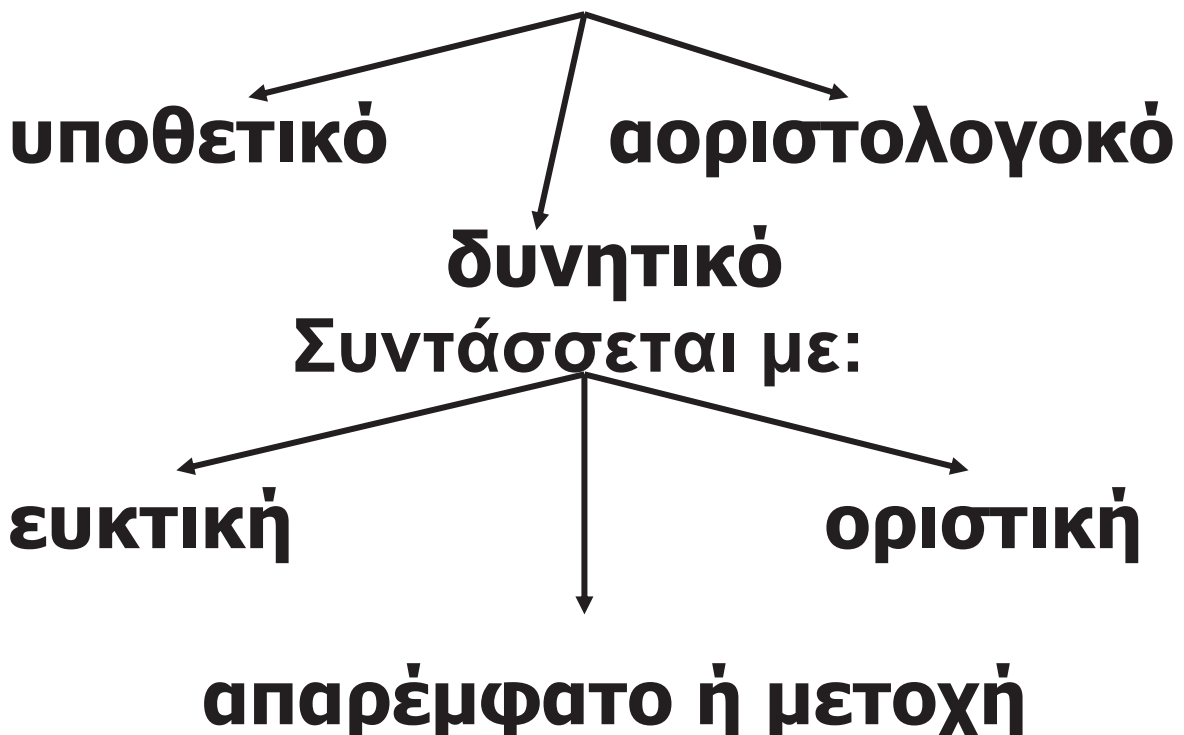
υποθετικές, π.χ. **Εἰ μή τούς νόμους τηροῦμεν,** λέλυται πάντα.

εναντιωματικές, π.χ. **Εἰ καί μή βλέπεις,** φρονεῖς δ' ὅμως.

συμπερασματικές, π.χ. Κραυγὴν ἐποίουν, **ᾧστε καί τούς πολεμίους ἀκούειν.**

αναφορικές, π.χ. Θαυμαστόν ποιεῖς, **ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως.**

Θ. Το μόριο ἄν

υποθετικό

- α. Βρίσκεται στην αρχή της πρότασης στην οποία ανήκει (δευτερεύουσα υποθετική),**
- β. Συντάσσεται με υποτακτική,**
- γ. Δέχεται άρνηση μή.**
- δ. Μεταφράζεται στη ν.ε. με τον υποθετικό σύνδεσμο «αν», π.χ. "Αν έμέ αποκτείνητε, ούκ έμέ βλάψετε, άλλ' ύμάς αυτούς.**

αοριστολογικό

- α. Είναι πάντοτε η δεύτερη λέξη της πρότασης στην οποία ανήκει· η πρώτη είναι αναφορική αντωνυμία, αναφορικό επίρρημα, χρονικός ή τελικός σύνδεσμος.**
- β. Συντάσσεται με υποτακτική.**
- γ. Δέχεται άρνηση μή.**

δ. Στη ν.ε. δε μεταφράζεται ή αποδίδεται με: «ΤΥΧΟΝ», «ΙΣΩΣ», «-ΔΗΠΟΤΕ».
π.χ. Ἄκουσον, ὡς ἂν μάθῃς.

δυνητικό

α. Δέχεται άρνηση ού.

β. Συντάσσεται με:

1. ευκτική (πλην μέλλοντα)

Η δυνητική ευκτική δηλώνει κάτι το δυνατό στο παρόν και στο μέλλον. Αποδίδεται με:

θα + παρατατικό, θα μπορούσα να + ρήμα, π.χ. Ἔτι δέ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἄχθοισθε;

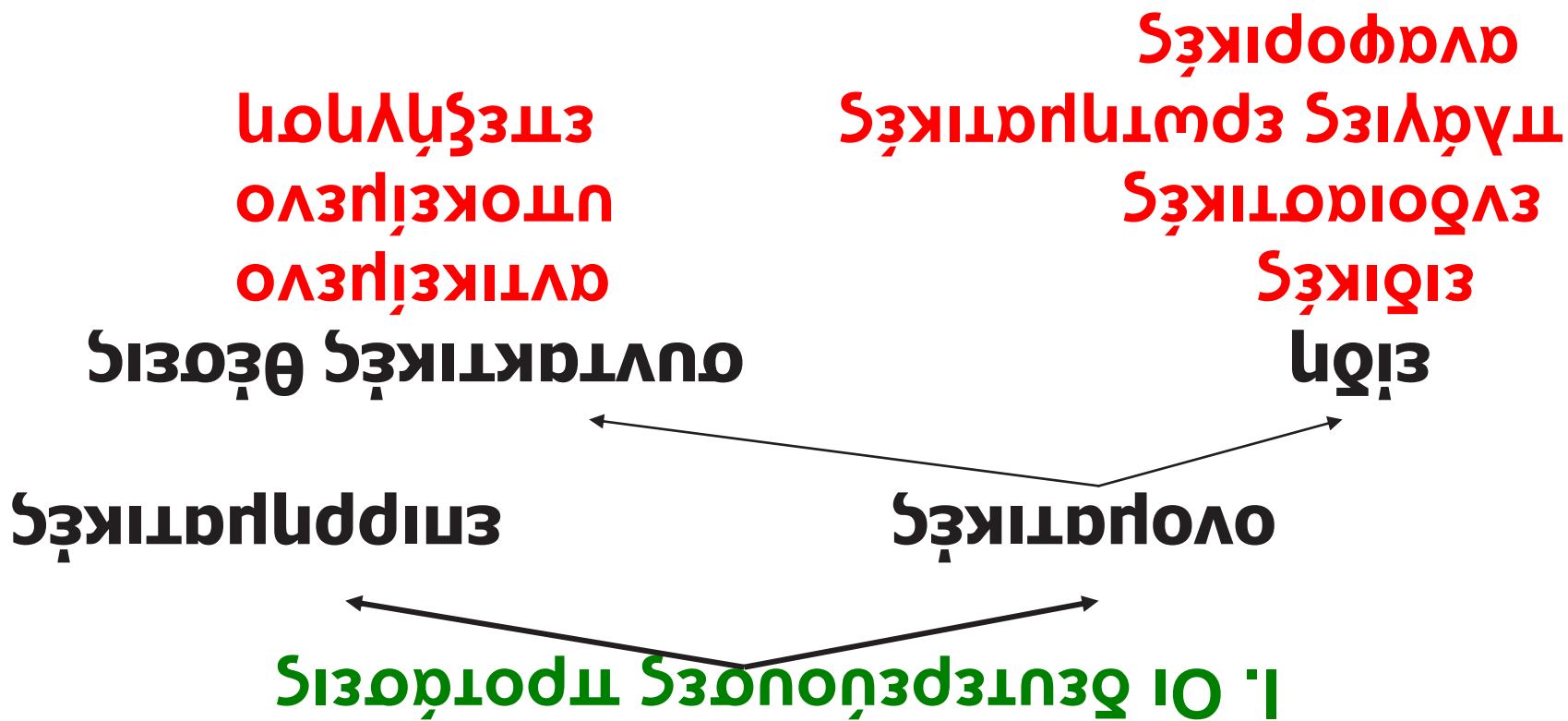
2. οριστική (μόνο ιστορικών χρόνων) Η δυνητική οριστική δηλώνει κάτι το δυνατό στο παρελθόν ή κάτι αντίθετο του πραγματικού. Αποδίδεται με:
θα + παρατατικό ή

θα + υπερσυντέλικο.

**π.χ. Ἐβουλόμην ἂν πολλῶν
ἕνεκεν Μειδίαν ζῆν.**

**3. απαρέμφατο ἢ μετοχή (πλην
μέλλοντα). Δυνητικό απαρέμ-
φατο ἢ μετοχή συναντάμε
στον πλάγιο λόγο και προέρ-
χονται από δυνητική ευκτική ἢ
δυνητική οριστική του ευθέος
λόγου· συνήθως αποτελούν
απόδοση εξαρτημένου
υποθετικού λόγου.**

**π.χ. Δοκεῖ μοί τις οὐκ ἂν
ἁμαρτεῖν (= οὐκ ἂν ἁμάρτοι)
εἰπών ὅτι νυνί κρίνεται μὲν
Ἄριστογείτων, δοκιμάζεσθε δέ
καί κινδυνεύεθ' ὑμεῖς περὶ δόξης.**

επιρρηματικές

```
graph TD; A[επιρρηματικές] --> B[είδη]; A --> C[συντακτικές θέσεις]; B --- D[αιτιολογικές]; B --- E[τελικές]; B --- F[χρονικές]; B --- G[υποθετικές]; B --- H[συμπερασματικές]; B --- I[εναντιωματικές]; B --- J[αναφορικές]; C --- K[επιρρηματικός προσδιορισμός]; C --- L[επεξήγηση];
```

είδη

αιτιολογικές
τελικές
χρονικές
υποθετικές
συμπερασματικές
εναντιωματικές
αναφορικές

συντακτικές θέσεις

επιρρηματικός προσδιορισμός
επεξήγηση

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ.....	7
I. Παράλληλα κείμενα.....	17
II. Το λεξιλόγιο των κειμένων.....	67
III. Τα ανώμαλα ρήματα των κειμένων.....	87
IV. Συγκεντρωτικοί πίνακες φαινομένων.....	101

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.